

KAJ BO S KONFERENCO V PARIZU? Bo dala mir Evropi, ali pa jo pripravila še bližje praga nove svetovne vojne?

Ustava za četrti rajh odobrena od treh zapadnih sil

Nova Nemčija bo na papirju demokratična, z dvema zbornicama, po anglo-ameriškem modelu. — Francija dobila koncesije. — Vzhodni del Nemčije izločen

Natačno štiri leta po dnevu, ko je Nemčija priznala svoj poraz in je po svetu šinila vest, da je stvaritelj tretjega rajha, Adolf Hitler, izvršil samomor, je bila v Bonnu v tretje prečitana in vtretje odobrena ustava Nemčije, ki po Hitlerjevo nasledila.

Posnetek weimarske konstitucije V glavnem je ta ustava prilično sorodna oni ki jo je imela weimarska nemška republika. Torej tisti, ki je bila ustanovljena po strmoglavljenju kajzerja. Kakor sedajni, so tudi weimarski ustavi kumovali Francija, Anglija in Amerika. Razlika takrat je bila le, da Zed. države (namreč zvezni senat) niso hotele odobriti mirovne pogodbe z Nemčijo, v kakršno je pristal z Anglijo, Francijo in Italijo predsednik Woodrow Wilson, toda tudi nova administracija, z republikansko stranko na čelu, je nemško republiko priznala in ji finančno pomagala bolj kot vse ostale zmagovite zveznice skupaj.

Vendar pa se Nemčija po prvi svetovni vojni ni pa ni mogla pomagati na noge. Brezposelnost je bila njena glavna šiba. Dela je bilo sicer veliko, toda za reparacije (vojne odškodnine). Kje zajemati, je vpraševala nemška republikanska vlada, da bomo mogli delavcem plačevati saj za hrano?

Amerika pomagala Naša vlada je takrat v vprašanju čutila na svoji koži in se odločila ako le mogoče obvarovati weimarsko republiko pred bankrotom in pred komunistično revolucijo, ki ji je pretela. Poslala je tja razne komisije,

med njimi bivšega podpredsednika Zed. države Dawesa, da prestudirajo, kako naj bi se izvleklo tepeno republiko iz neznoznih gospodarskih zagat. V teh prizadevanjih sta popustili Nemčiji tudi Anglija in Francija, kapitalisti vseh teh treh dežel pa so začeli snovati kartelesko skupno z nemškimi industrijskimi magnati. Medtem se je že zelo razpredel Adolf Hitler, ki je prišel na krmilo leta 1933 vsled bratomorne borbe med social-demokrati in komunisti.

Hitlerja in njegovega rajha je bilo konec 8. maja pred štirimi leti. Ves ta čas je bila Nemčija vladana po conah od okupacijskih sil.

Ustava zapadu prirojena Samo zapadni del Nemčije pride v upoštevanje, kar se nove ustave tiče, ki je pod okupacijo Zed. držav, Anglije in Francije.

Sovjetski del Nemčije ni bil zastopan pri snovanju nove ustave, ki je bila sprejeta v Bonnu. Vzrok je, ker hoče Amerika no-

(Konec na 5. strani.)

Ali vam je naročnina potekla...?

Tekoča številka Proletarca je

2164

Ako je številka tik VAŠEGA imena na NASLOVU na PEVI strani nižja, to pomeni, da vam je naročnina potekla za toliko tednov kolikor je številka v vašem oklepaju nižja od gornje. Prosimo, obnovite jo!

Prihranite nam s tem pri delu in na poštnini!

VLOGA AMERIŠKIH POSOJIL IN DARIL V MEDNARODNI POLITIKI

Pred tremi leti je Jugoslavija vprašala Zed. države za \$300,000,000 posojila — ali po domače, za toliko kredita. Na račun tega si bi v Ameriki nakupila strojev ter drugih potrebščin.

Posojilo je vsled njenega "nedemokratičnega" sistema v ameriškem merodajnem uradu ni bilo odobreno. Vrh tega ji Zed. države niso hotele vrniti niti njenega zlata, ki ga je prejšnja vlada poslala sem v hranitev tik pred vojno. Bilo ga je še za kakih \$40,000,000, a v začetku mnogo več. Potrošila ga je veliko zamejna vlada v Londonu s svojimi zaupniki v Ameriki, katerim je načeloval prejšnji jugoslovanski poslanik Konstantin Fotič. Šele lani se je veleposlaniku sedanje jugoslovanske vlade, Savi Kosenoviču, posrečilo napraviti z ameriško vlado sporazum, ki je dolotal, da mora Jugoslavija od tega zlata pustiti Zed. državam \$17,000,000. Od te vsote bo vlada v Washingtonu odškodila imetnike, ki so imeli investicije v jugoslovanskih rudnikih ter v drugih podvzetjih, in pa druge Američane, katerim je bila tam imovina zaplenjena. Bržkone so to bivši nemški oziroma avstrijski plemiči, ki so ob svoja veleposestva in so se zatekli sem ter se hitro priglasili za ameriško državljanstvo.

Glasom tega sporazuma — tako je bilo poročano — je morala Jugoslavija plačati tudi za ameriška letala, ki so bila zbita na tla, česar od kraja ni hotela, plačala pa je takrat par sto tisoč dolarjev sorodnikom ubitih ameriških letalcev, ki so jih jugoslovanski strelci zbili na tla.

Kominform je Jugoslavijo obdolžil, da je kapitulirala. Troši denar na pretek v propagandi, a v iskanju pomoči med njenimi izseljenci za denarno pomoč pa nima mej. To je sedaj linija, po kateri gre ves kominformin tisk. Tudi edini hrvaški dnevnik v Ameriki Titu očita, da troši dolare za vojnico, dočim ob enem "berači" za svoje bolniške zavode ter za druge dobrodelne akcije med ameriški Jugoslavo- ni kolikor največ more.

Taka je torej mrzla vojna sedaj tudi med kominformom in Titom. In res stane veliko dolarjev. Je to nekaj takega kot tu v Zed. državah. Imamo denarja za pobijanje Grkov, Kitajcev, a za boj proti raku, zoper otroško paralizo, za pobijanje jetike itd. pa razstavljamo nabiralnike po gostilnah, v prodajalnah, gladišjih itd.

V začetku maja, ali že koncem aprila, je po svetu šinila vest, da se Tito spet pogaja za ameriško posojilo. Agencija AP pravi, da bi se sedaj zadovoljil s \$50,000,000 kredita nameso s pet sto, za kolikršnega je v začetku vprašal.

Kominform je zagrmel, da se prodaja zapadnemu imperikalizmu, in nato je Tito sam osebno izjavil, da njegov režim ostane zvest borbi zoper imperializem in zvest izgradnji socializma v Jugoslaviji.

Vrh tega je njegov informacijski biro pojasnjeval, da je sovjetska vlada vprašala Amerika tik po vojni za kakih pet milijard dolarjev kredita, nato je rekla, da bi bila zadovoljna tudi s tremi milijardami, (Konec na 4. strani.)

Obljuba, ki jo politiki nikoli ne drže

Takoj po lanskih volitvah — oziroma kmalu ko se je predsednik Truman ustril v tolačenju, da je bil sedaj na lastno pest izvoljen za predsednika Zed. držav, je novemu kongresu sporočil, da mora zvezne davke zvišati za dve milijardi dolarjev na leto.

Truman ima saj to prednost, da v volilni kampanji ni govoril o davkih in glede njih nič obljubil, razen več ekonomije, balanciranje budžeta in pa hranitev na vseh koncih in krajih.

Ohijski guverner Frank Lausche pa je pred izvolitvijo grobilvalstvo svoje države svečano obetal davke znižati, ako bo izvoljen. Izvoljen je bil. Ko pa se je spet poglobil v svoj guvernerski urad, v katerem je še enkrat bil — je uvidel, da o kakem znižanju davkov v državi Ohio ni govora. Nato je ugotovil, da jih je potrebno zvišati, če hoče ugoditi saj malenkostno nekaterim drugim svojim obljubam. In je priporočil ohijski legislaturi davke zvišati, kar je nekateri Lauschetove prijatelje osupnile — ampak kaj se hoče — navada je navada!

Truman svojih zahtevanih par milijard zvišanja davkov se ni dobil. In v tem letu jih menda tudi ne bo, ker se zde večini obeh zbornic že sedaj skrajno visoki. Se bolj pa kajpada doplačovalcem.

Imenovana pa je bila posebna komisija, z bivšim predsednikom Herbertom Hooverom na čelu, ki naj bi dognala, kje in kako ter v katerem vladnem oddelku ali v uradu se bi lahko kaj prihranilo.

Komisija je po dolgem proučevanju dognala, da se uradi zvezne vlade prenatrpani s službenici. Mnogi so visoko plačani zaradi posebnih "spobnosti", kakršnih pa nimajo. V službe jih je potaknil "politični vpliv".

V službi zvezne vlade — brez vojaštva — je mnogo nad dva milijona namoščencev. Veliko teh prejemajo zelo visoke plače, večinoma pa uradniške plače, ki so v primeri s drugimi enakimi službeniki veliko boljše nagrade kakor v privatnih kompanijah. Vrh tega imajo vsake sorte "pramike" in razne druge "olajšave", seveda vse na stroške davkoplačovalcev.

Tudi člani obeh kongresnih

zbornic imajo ugodnosti na stroške ljudstva. Oni in vsi člani njihovih družin so deležni zastojake bolniške oskrbe v eni najboljših bolnišnic v Zed. državah. Imajo ceneno hrano, ki pa je tako fina kot v najboljši, v najdraži restavraciji v Washingtonu. V službo lahko najamejo na ljudske stroške svoje žene, sinove in hčere ne da bi kaj delali, ali pa delajo le kaj malega.

Herbert Hoover ni hotel v svojem poročilu udariti po tem trojtvskem sistemu, pač pa po preobilici uslužencev v departmentu za vnanje zadeve, v trgovskem, vojnem, notranjem in sploh v vseh drugih departmentih. Dokazal je tudi, da je sistem v njih zastarel in bi se ga lahko izboljšalo samo ako bi vlada hotela resno podvzeti kake konstruktivne korake v ta namen.

Toda vse kar administracija zmore je, da s Trumanom na čelu zahteva zvišanje davkov! Od lanskega poletja do zdaj so jih zvišale skoro vse države v eni ali v drugi obliki in pa posamezna mesta ter okraji (counties). V Chicagu je bil davek na

posestva letos zvišan od 25 do 30 odstotkov, kar je nekaj nezazisljane. Župan Kennelly pa je zahteval pri državni vladi v Springfieldu sprejem nove postave, ki bi mestni občini dovolila obdavčiti vsa podjetja in posameznike s posebno licenco, kakršnih imajo že sedaj v izobilju, bodisi državne, okrajne in mestne.

To bi mestu prineslo precej denarja, a tisti, ki licence plačajo, jih zaračunajo odjemalcem in tako se draginja veča valje trditvam, da cene živice padajo.

Sicer so res že nekaj nižje — saj nekatere stvari, toda farmarji so deležni vsled tega padanja državnih subvencij, torej plačamo vsa znižanja nazaj z davki, ki vam jih odračunajo od vaše mezde in plačate jih indirektno za stanarine, vozne, in sploh prav vsak davek gre koncem konca na ramena konsumentov.

To je skrajno nezdrava ekonomija. Zdržuje se umetno in ko nastane krah bomo spet v položaju kakor leta 1930 in v raznih drugih krizah, ki so udarile zgolj one, ki morajo dnevno delati za preživljanje.

John Chamazar

Luka Groser nas je dne 9. maja zgodaj zjutraj obvestil, da je naš stari tovariš John Chamazar preminul.

Kot že omenjeno v koloni "Z upravnike in uredniške miže", je bil John Chamazar težko bolan mnogo let, a je še vseeno mogel nekoliko delati. Bolehal je na otrpjenju žil.

John Chamazar je pisal v Proletarca kolono dovtipov, dokler ga ni bolezen toliko izmučila, da je pojamral, da mu ne gre več. Oči so mu opesale in nehal je čitati. Brala sta mu časopise sin in hči, ki sta mu stregla. Težko je dobiti tako zvesta otroka kakor sta bila ta dva njemu v pomoč skozi vso njegovo tugobno bolezen.

Preminul je v starosti 63 let. Torej jako zgodaj. Doma je bil iz Selc, blizu Radovljice na Gorenjskem.

Njegova žena je preminula po prvi svetovni vojni. Bila je tudi mnogo let bolna a John pa je delal in premostil vse težave in plačeval zdravniške stroške, ki jih je imel v svojem življenju nadpovprečno. Žena je bila sestra tedanjega čikaškega župnika J. Sojarja, ki je tudi že dolgo med pokojniki.

Pokojni Chamazar je postal deloven v naših vrstah v času ko smo snovali med prvo svetovno vojno Jugoslovansko republikansko združenje. Bil je tudi delegat svoje podružnice JRZ na konvenciji, ki se je vršila v Clevelandu.

"Proletarcu" je dobil precej naročnikov. Izredno veliko dela pa je opravil na vrtu Slovenskega delavskega centra. Bil je distriktar na poslu od jutra do večera — vse brezplačno.

Bil je član kluba št. 1 JSZ, in pa društva Modern Woodman ter Royal Neighbors.

Pogreb se bo vršil iz Zefranovega zavoda v četrtek 12. maja.

Pokojni Chamazar je bil pek po poklicu. Dokler mu je zdravje dopuščalo, je hodil na šit v zgodnjih popoldnevnih urah. Ni bilo prijetno, a je delal za družino neumorno in vzlic temu si je še dobil časa, da je pomagal tudi v naših stvareh.

Zapušča sina ter dve hčeri in nekaj drugih sorodnikov.

Proletarec mu izreka priznanje za delo, ki ga je storil za ta list, in vsi pa izrekamo iskreno sočutje preostalim, kajti z njim vred so veliko pretrpeli.

Johnu Chamazarju časten spomin!

Ali veste, da je Ameriški družinski koledar za leto 1949 knjiga s tako izobno vsebino, kakršno ne dobite za tako majhen denar nikjer drugje? Naročite si jo! Stane \$1.50.

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Špjeni niso zanesljive priče. Kajti kdor je špijon po naravi, bo delal za tistega, ki ga bolje plača. Se slabši pa so tisti, ki se utihotapijo v kako organizacijo, postanejo v nji "navdušeno delavni", a v resnici igrajo v nji vlogo agentov provokatorjev, potem pa na sodišču kažejo na svoje bivše tovariše.

Slučaj v New Yorku to izrecno dokazuje. Na obravnavi proti enajstim od vlade toženim komunističnim vodjem so nastopili dosedaj za priče večinoma bivši komunisti in pa taki "komunisti", ki so bili ob enem v službi za FBI. Minuli teden je pričal proti obtožencem na federalnem sodišču v New Yorku Thomas A. Younglove iz St. Louisa, Mo. Delal je za FBI v komunistični stranki v Missouriju od leta 1945. Pravi je o "tajni" seji komunistov, na kateri je poročal "Stalinov župnik" Ralph Shaw. On je predsednik k. s. v Mo. Ta Shaw je na tistem sestanku dejal, da se nova vojna prične 1946 — in to mogoče vsak hip. Tako je komunistom v Ameriko sporočil sam Stalin. Younglove je dalje pričal, kako so komunisti potem delali svoje načrte. Njihova stranka bo prepovedana čim nastane vojna in delo bo nadaljevano podtalno. Glavna naloga komunistov bo uganjati sabotažna dejanja in begati ljudstvo s protivladno propagando. Tako je pričal ta Younglove, a povedal ni nič takega kar bi držalo. Saj so tudi mnogi ameriški politiki v kongresu in zunaj kongresa preročevali, da se tretja svetovna vojna vsak čas prične in nekateri postanci pa so jo zahtevali takoj — z našimi atomskimi bombami seveda najprvo, ki naj jih zmečemo na ruska mesta. Drugi so od vlade zahtevali pojasnila, čemu čaka, češ, sedaj je čas za napad, ko Rusija še ni pripravljena in pa ker nima

atomskih bomb! Zagotavljali so kongresu in javnosti, da je bojni sili Zed. držav zmaga zagotovljena "v treh tednih". Da-li je Stalin res prerokoval, kdaj se vojna dogodi ni važno. Važno je za to deželo, da nas Rusija ni v stanu napasti, ker nima vojnih baz okrog Zed. držav, dočim jih mi imamo skoro krog in krog Sovjetske zveze. In gotovo je, da bi ameriški komunisti ne simpatizirali z ameriškim napadom na USSR. Zato delujejo proti takim nakanam. "Pri tem niso osamljeni. Je tudi veliko drugih v tej deželi, ki so iskreno za mir in delujejo zanj."

Henry A. Wallace je pred senatnim odsekom dejal, da je imela ameriška vlada sovjetsko ponudbo za ukinjenje blokade v Berlinu že dolgo, a jo je zamotala, ker se je bala, da bi potem njen atlantski pakt padel v vodo. Čakala je torej toliko časa, da so ga razne vlade podpisale in da se ga prične takoj izvajati s skupnim oboroževanjem podpisnic. Par članov odseka je prišlo z Wallaceom v oster prepir, češ da s svojim delovanjem sabotira obrambo Zed. držav. To je zanikal. Trdil pa je, da politika naše vlade ogroža mir in da je atlantski pakt priprava v novo vojno. Eden članov je od Wallacea hotel vedeti, da-li samo vlada Zed. držav tira svet v novo vojno, pa mu je odgovoril, da tudi Moskva s svojimi manevri ne služi miru. Dejstvo je, da se zapadni svet pripravlja na spopad z njo — ker drugače ne bi bilo treba te velikanske oboroževalne tekme in vojne historije v Zed. državah.

Msgr. Mykolas Krupavicius je na shodu čikaških Litvičev dejal, da je vojna med Zed. državami in Sovj. unijo "neizbe- pripravljen in pa ker nima" (Konec na 4. strani.)

Nekaj o naših stvareh

Izkaz "Agitatorjev na delu" priobčujemo vsake štiri tedne. V njemu so le tiste naročnine, ki jih pošljejo zastopniki ter ostali prijatelji Proletarca na svojem agitacijskem delu zanj.

Seznam v tej številki na tretji strani jih izkazuje 139, v prejšnjem seznamu pa jih je bilo 89 in v predprejšnjem 120. To je povprečno kakih 40 manj na vsake štiri tedne kakor pred dobrim letom, a dobimo pa toliko več direktnih obnovitev.

Devet naročnin v tem izkazu — poslanih od agitatorjev — je novih. Kakih pet pa je bilo odpovedanih.

Tudi seznam prispevalcev v tiskovni sklad je v tej številki. Objavljen je na drugi strani. Izkazuje do 30. aprila \$622.32. Lani je bilo v Tiskovni sklad nabrane ga od 1. januarja pa do 19. maja 1948 \$2,167.72. Lani so nam precej prinesle do omenjenega datuma priredbe, npr. koncert v Waukeganu, Zarja v Clevelandu itd. Pozno v poletju pa smo začeli s posebno kampanjo za poravnanje dolga v tiskarni, ki je fino izpadla. Toda draginja nas davi in redni dohodki so premajhni — veliko premajhni za vzdrževanje lista. Potrebujemo torej več sodelovanja pri iztirjavanju poteklih naročnin, v pridobivanju novih in v zbiranju prispevkov v tiskovni sklad. In pa priredb v korist Proletarca.

To nedeljo 15. maja bo imelo društvo "Delavec" št. 8 SNPJ slavnost 45-letnice. Vršila se bo v Hrvatskem domu v So. Chicago. Podrobnosti so v oglasu v tej številki. Vabimo vse, da se udeležijo priredbe društva Delavec, kajti bilo je vedno na delu za napredok in podpiralo je vse naše mnogotere aktivnosti.

Naš "večni popotnik" Anton Jankovič iz Clevelanda je naročil še 50 izvodov koledarja, skupaj dose- daj 365 in imel je o njemu dne 12. aprila tudi prijateljski dopis v Enakopravnosti. Koledarjevega urednika pa je v privatnem pismu zelo "okračil". Radi zamude s Koledarjem seveda.

Anton Zornik iz zapadne Penne je tudi naročil še 10 izvodov — skupaj 285, ali deset več kakor lani.

Konferenca krajevne organizacije Prosvetne matice za severni Illinois in za Wisconsin se bo vršila v nedeljo 29. maja v Slov. nar. domu v Waukeganu.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE SVRBE NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tedenskega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00. Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL. Telephone: ROckwell 2-2864

Kdo je lanskega novembra zares "vrgel proč" svoje glasove?

Bilo je na seji unije, pripadajoča k AFL. Nekdo izmed navzočih se je drznil v razpravi o politični akciji, ki bi jo naj ali so jo že zavzele razne unije z ozirom na predsedniške in kongresne volitve, priporočati Wallacea za predsedniškega kandidata. Bil je po kravje izmukan z znanim "boop".

Takih prizorov na sejah unij AFL sicer ni bilo mnogo, a dogodili so se. Kajti AFL je že od nekdaj konservativna, zato nikdar ne priporoča svojim članom, da naj bi "metali" svoje glasove "proč" — npr. pred leti socialistični stranki — predvsem Eugenu V. Debsu, ki pa jih je proporcionalno vzelo temu dobil več kot katerikoli kandidat uporniškega gibanja, razen pokojnega senatorja Robert LaFolleta leta 1924. Debs tedaj ni kandidiral, pač pa odobrili LaFolleta, ker je slednji obljubil po volitvah delovati za ustanovitev delavske napredne stranke z unijami na čelu.

A volilci smo takrat (1. 1924) "zmetali proč" samo kakih pet milijonov glasov, kar se je staremu senatorju zdelo premalo. Bil je ob enem slabega zdravja in svoje obljube Debsu in Morrisu Hillquittu ne bi mogel izpolniti tudi ako bi jo hotel. Zbolel je in umrl.

Bilo je na seji eksekutive CIO. In to ne leta 1924 — ker takrat CIO še ni bilo temveč leta 1948. Razpravljali so o politični akciji. Sydneyja Hillmana, ki je bil štiri leta prej še krmar politične akcije CIO in si prizadeval, da bi bil podpredsedniški kandidat demokratske stranke spet Henry Wallace pamesto Truman, ni bilo več. Odšel je z Rooseveltom po enaki poti.

Novi ljudje so vzeli v zakup politiko v CIO, s Philipom Murrayem na čelu. Opustili so vse začetno levičarstvo, v katerem se je porodilo gibanje za industrialni unionizem, pozabili na "diskreditirani" Rooseveltov "new deal", kateremu se je v svoji poslednji kampanji itak sam odpovedal, in se zavzeli za Trumanov "fair deal" in za njegovo demokratsko stranko.

Kolektali so v svoj kampanjski sklad zanjo še veliko bolj kot pa AFL.

Vrh tega je eksekutiva CIO prepovedala nji pripadajočim unijam kakršno koli kampanjo za Henry Wallacea in za progresivno stranko.

Odborniki lokalnih unij, ki so bili zanjo, so bili iz glavnega urada CIO opozorjeni, da bodo pozvani na disciplinarno zaslišanje, ako ne nehajo agitirati za Wallacea. "Kandidat eksekutive CIO za predsednika Zed. držav je Harry S. Truman" — jim je bilo poudarjeno, in kandidati v kongresu pa člani demokratske-torej Trumanove stranke!

Kongresnik slovenskega rodu v severni Minnesoti bi lahko pojasnil, kako so ga politični nameščenci eksekutive CIO, uposljeni agitirati za Trumana, pestili, češ, ako ne izjaviš, da ne maraš indorsiranja Progressivne stranke in da odklanjaš indorsiranje, ki ti ga je naklonil Wallace, ti bo politični odbor CIO umaknil vso pomoč in jo dal kakemu izmed tvojih tekmecev. In res se je Blatnik končno zbal za svoj mandat ter izjavil skoro tik pred volitvami, da pomoči pri Wallaceu in v progresivni stranki ni iskal in da jo odklanja. Bil je izvoljen z veliko večino in bi bil prav tako z veliko večino tudi ako se ne bi bil ustrašil tistih par plačanih agentov politične akcije CIO, ki sta mu pretila s porazom.

Nedolgo tega se je dogodilo v unijah AFL in še bolj pa v posameznih lokalnih unij CIO staro vprašanje — kdo pravzaprav je lanskega novembra vrgel proč svoje glasove?

Posebno unije CIO so veliko potrošile za zmagajočo demokratsko stranko. Tedanji kandidat Truman jim je svedčano obljubil — ako zmagam jaz in moja stranka, Taftov-Hartleyjev protiuinjaki zakon bo nemudoma črtan!

In res, Truman je zmagal in njegova stranka je dobila veliko večino v senatni in v poslanski zbornici. Prej jo je skozi dve leti imela republikanska stranka.

A stari "republikanski" protiuinjaki zakon je še tu! Res so se v kongresu pripravili nič koliko o njemu — za visoko plačo seveda, a rezultat je — da so unije s svojo lanskó "zmagó" TAM KAKOR SO BILE PRED LANSKIM NOVEMBROM.

Mar bi bile rajše indorsirale Wallacea in Taylorja ter progresivno stranko in bi dobile — ako bi jim šlo tako po sreči kakor jim je šlo za Trumana in njegovo nazadnjaško stranko, kakih DESET MILIJONOV protestnih glasov! Ti bi zalegli. Tisti, ki so jih dali demokratom in republikancem, pa so bili RES VRZENI PROČ!

Vadljanje s Francovo Španijo

Južnoameriške republike Brazilija, Bolivija in Kolombija so predložile na zboru Združenih narodov v Lake Success v New Yorku resolucijo, ki pravi, naj se prejšnji sklep za diplomatsko bojkotiranje Francovega režima v Španiji razveljavi. Glasil se je v bistvu, da naj velesile in sploh vse druge države, zastopane v Z. N., odpokliče svoje ambasadorje ter poslanike in puste v Madridu le svoje uradništvo "nižjih činov".

In res so se umaknili ambasadorji Zed. držav, Velike Britanije in Francije, in nekaj drugih. Sovjetska unija pa s Španijo nima

ALI JE POTREBNO, da se človeštvo počuti kot da je v jetnišnici? Organizacija Združenih narodov, ki je toliko obetala, ne more pa ne more po vsem svojem prerokanju in trudu ničesar storiti, kar bi dalo svetu temelje za zgraditev trajnega mira.

nikakršnih diplomatskih zvez in teoretično je še vedno v vojni z njo. V pomoč Hitlerju je namreč diktator Franco poslal na vzhodno fronto nekaj tisoč svojih "prostovoljcev", najbolj pa je Hitlerju v vojni s sovjeti pomagal materialno, s-klerofašistično propagando proti "komunizmu" in pa z večnimi pretnjami, da bo Španija vsak čas stopila v vojno na strani osišča tudi proti Zed. državam in Angliji, ne samo proti Rusiji.

Pri ustanavljanju severno-atlantskega pakta, ki mu botruje, oziroma ga tudi vodi, Trumanova administracija, je delegat portugalskega diktatorja ameriške ter angleške diplomate kar direktno vprašal, češ, ako ste res proti komunizmu, čemu ne povabite v ta pakt Španijo s Francom na čelu, ker on je izkazan sovražnik — največji sovražnik komunizma, kar jih Evropa premore! Svetoval je, da če se Španije za enkrat vsled diplomatskih okoljščin še ne more povabiti direktno v pakt in na pristop v organizacijo Združenih narodov, naj se jo za začetek povabi saj v razne posamezne oddelke Z. N. Npr. za sestavljanje statistik, za zdravstvo, za vzajemnost v mednarodnem gospodarstvu itd.

Angleški imperialistični sistem je tak, da bi rad portugalski predlog z veseljem odobril. Toda Attlee in Bevin ga ne moreta, čeprav ga v praksi vseeno izvajata. V stranki angleških laboritov jih je veliko, ki so proti vsakemu flirtanju s Francom.

Pravijo, da ako je Anglija načelno proti totalitarnim režimom in za demokracijo, kako bi mogla napraviti s Španijo izjemo, ki je zaveznikom med vojno nagajala kolikor je mogla in s propagando ter materialno pomagala osišču ter mu prerokovala zmago?

Dobro — pravijo mnogi konservativci v Ameriki, toda ako smo za Trumanovo doktrino, tedaj se naj Španije nikar ne branimo, ker je v vsi Evropi poleg Portugalske najhujša trdnjava v boju proti komunizmu!

Ameriški vojni strokovnjaki pravijo, da je nam Španija potrebna, ker v slučaju vojne z Rusijo bo ona za našo oboroženo silo najvarnejša baza. Treba pa jih je graditi takoj, ne šele ko se vojna prične. Glavno je, da je Španija sovražnica Sovjetske zveze — na njen fašizem in kar nam je storila zlega med vojno pa lahko pozabimo.

Delegat Poljake je v posebnem odboru Z. N., v katerem je zastopanih 58 držav, predložil 5. maja resolucijo, v kateri izvaja da Zed. države in Velika Britanija nadaljujeta s taktiko političnega in ekonomskega utrjevanja Francove Španije in da sta pozabile na resolucijo proti nji, ki je bila v Z. N. sprejeta 12. decembra 1946.

Predlog poljske delegacije določa, naj se Z. N. obvežejo ne zalagati Španije z municijo in drugim strateškim vojnim materialom in da naj ne sklepajo ekonomskih pogodb s Francovim režimom.

To bi ob enem pomenilo — ako bi bil tak predlog sprejet, da bi Španija ne mogla postati članica atlantskega pakta. Torej da bi bila izključena iz vojne zveze zapadnih sil.

Bolivija, Brazilija in Peru pa so predlagale, naj ima vsaka članica Združenih narodov popolno svobodo z ozirom na urejevanje svojih odnošajev do Španije.

Delegacija Zed. držav je po ovinkih izjavila, da predloga latinskih republik ne bo podpirala pač pa da ostane "nevtralna". To pomeni, da predlogu ne nasprotuje.

Sovjetski delegat Andrei Gromiko pa je angleško ter ameriško vlado obdolžil, da igrata glede Španije dvojno vlogo. Na eni strani kakor da sta proti nji z besedami in z navidezno diplomatsko ohladitvijo s Francom, a na drugi strani pa sta z njim v živahnih razgovorih za baze, za zvezo in za še več kooperacije tudi na ekonomskem polju v Španiji.

Dejstvo je, da ako bi bilo anglo-ameriški zvezi res za demokratiziranje Španije, bi pritrile že prejšnjim predlogom za ekonomske sankcije proti Francu, a sta rekli, da bi ga to napravilo med španikom ljudstvom za še "večjega junaka" in za "mučenika" ob enem.

Ravno tako je dejstvo, da se zapadne sile demokracije v Španiji boje. Bila bi levičarska in naklonjena — Sovjetski zvezi — še celo bolj kot pa ji je bila v civilni vojni poražena španska republika. Zato bi zapadni kapitalizem veliko rajše utrdil diktatorja Franca kot pa da bi mu izpodkopaval tla.

Tretje dejstvo je, da vzlic vsem resolucijam za bojkotiranje Francovega fašizma ga zapadne sile vendarle podpirajo z obljubo, da čim se protesti uhlade, bo tudi Španije vključena v Marshallov plan in v Atlantski pakt.

A v praktične svrhe je že. Indirektno sicer, toda jasno je, da se Francu ni treba zapadnih demokratičnih sil nič bati, kakor se mu jih ni bilo treba v civilni vojni.

Za špansko ljudstvo, za mir po svetu in za demokracijo v Evropi je taka politika zapadnih sil zelo pogubna, toda jako logična, ako se jo motri s stališča Trumanove doktrine in taktike ameriške vlade. Tisto špansko ljudstvo, ki se zaveda kaj je svoboda in se je zanjo tudi borilo, pa bolj in bolj uvideva, da mu zapadne sile ne bodo pomagale vanjo. Rajše Francovi reakciji, kakor enako pomagajo v Grčiji monarhistom in torijem drugod, kot pa se nagniti k ljudstvu in mu pomagati ne samo iz bede temveč tudi iz politični bede.

Nekaj o 45-letnici Društva "Delavec" št. 8. SNPJ

SO. CHICAGO, ILL. — V mesecu aprilu je preteklo 45 let, to se je v So. Chicagu sestala skupina enajstih rojakov v namenu, da v korist naseljencev ustanove društvo. Tako društvo, katerem si v slučaju potrebe ahko pomagajo drug drugemu v slučaju bolezni, poškodbe ali smrti.

In to društvo naj temelji na načelu, da bodo člani v njemu sami svoji gospodarji. Naj bo svobodnomiselno v duhu pravice za vse enako, torej po načelih resnične demokracije. Tak je bil njihov princip, načrt in namen.

Danes — po 45 letih smelo rečemo, da se društvo Delavec št. 8 SNPJ tega principa drži ter deluje dalje po poti, katero so ji ustanovitelji začrtali.

Serijsalna številka društva — OSEM — dokazuje, da so ti člani bili med prvimi Slovenci, ki so baš v takrat osnavljajoči se novi podporni organizaciji pričeli postavljati temelj Slovenski narodni podporni jednoti.

Po imenu društva lahko sklepamo, da so bili njegovi ustanovitelji orientirani v naporih za izvojevanje pravic delavstvu in tem duhu so tudi uravnali smerne delo društva in članskih aktivnosti.

Se živi od ustanovnih članov, od katerih ima društvo podatke, so John Marinič, prvi predsednik društva, ki prebiva v Willardu, Wis., in je sedaj član št. 198 SNPJ ravnotam. Dalje je bil med ustanovnimi člani Jacob Tisil, prvi blagajnik društva, sedaj član društva št. 100 na južni strani Chicaga (v Pullmanu).

Delo te svoje plodovitosti prošlosti in delo svojih pionirjev bo društvo Delavec proslavilo v nedeljo 15. maja z izredno bogatim sporedom. Ta slavnost se bo vršila omenjenega dne v Hrvaškem domu, 9618 Commercial Ave., So. Chicago. Prične se ob 3. popoldne. Nastopi naš znani pevski zbor "France Prašeren", pevski zbor "Zarja", Ann in Angelina Kovich v duetu, ki bosta peli slovenske pesmi, dalje, Rose Kaplovich poje, Robert Chandiček igra harmoniko, Shirley Kosič deklamira, slavnostna govornika pa bosta gl. blagajnik SNPJ, Mirko G. Kuhel in slovenščini, in D. J. Lotrich, član gospodarskega odseka SNPJ, v angleščini.

Mladinski krožek št. 26 SNPJ bo vprizoril na odru kratko igro "No Game of Chance" in med tem bo še kaj drugega na sporedu.

Ko bo končan, bo igral plesalec Frankie Kováčič ter njegov orkester do 9. zvečer, od tedaj naprej pa do 1. jutraj pa znani kralj polk Frankie Yankovic in njegov orkester iz Clevelanda.

Glavna atrakcija za mladino kakor tudi za vse druge, ki se radi sučejo, bo gotovo Yankovic in njegov orkester.

Seveda, tudi spored, kot vidite že iz prejšnjih oemb, je bogat in vreden vstopnine \$1.25. Nabavite si vstopnice v predprodaji!

Vabimo člane našega društva kakor tudi vse drugo članstvo

AGITATORJI NA DELU

(Zaradi točneje primerjave posameznih izkasov so vse naročnine štete na podlagi političnih. Čejoletna naročnina je torej šteta za dve leti politična za eno.)

- Poročilo za štiri tedne, od 1. aprila do 30. aprila.
- Martin Judnich, Waukegan, Ill. 20
- Louis Barborich, Milwaukee, Wis. 16
- Frank Zaitz, Chicago, Ill. 16
- (2 novi)
- John Krebel, Cleveland, O. 14
- Anton Zornik, Herminie, Pa. 12
- (2 novi)
- Josef Koric, Detroit, Mich. 10
- Angela Zaitz, Chicago, Ill. 10
- (4 novi)
- Frank Stih, Sheboygan, Wis. 8
- Anton Shular, Arma, Kans. 8
- (1 nova)
- J. M. Stonich, Pueblo, Colo. 6
- Frank Klune, Chisholm, Minn. 4
- Louis Werdinek, Thomas, W.Va. 4
- Joe Oblak, Chicago, Ill. 4
- John Pecnik, Fontana, Calif. 3
- Anton Tomšic, Oakland, Calif. 3
- Arley Bozicnik, Chicago, Ill. 2
- Ed Tomšic, Walsenburg, Colo. 2
- Skupaj 139 naročn.

Pomoč Turčiji

Ameriška vlada je lani potrošila za oboroževanje in vežbanje turške oborožene sile \$76,304,000. Predsednik Truman je v svojem poročilu, ki ga je kongresnim odsekom nedavno predložil, dejal, da Turčija z ameriški vojaškimi in ekonomskimi komisijami celo vzorno sodeluje.

SNPJ v Chicagu in v okolici, da pride v nedeljo 15. maja v Hrvaški dom. Veselili se bodo lepega sporeda in zabavili se bodo v domači, v veseli in v prijateljski družbi vse ob enem.

Ob enem nam bodo s svojim posetom pomagali čim svečanejšje proslaviti dobo 45 let, v kateri je društvo "Delavec" za narod in za delavsko ljudstvo v splošnem veliko storilo.

In počastnili hoste jubilaranta "Delavca" društva št. 8 SNPJ, ki sta si priznanje za njuno delo v resnici zaslužila.

Vam v imenu pripravljalnega odbora ključem — na svidenje to nedeljo v Hrvaškem domu v So. Chicagu! Dobro došli!

Joseph Kosich, predsednik

Grace Fallow Norton:

MLIN

Nekdo je bil mlin, in ta mlin je ljudi, ki so ga zgradili, preobrazili čisto po svoje. Čudne vrste mlin je bil to, in v čudni deželi, boste rekli — in to je resnica.

Tisti, ki jih je mlin preobrazil po svoje, so videli drug v drugem, kako so popačeni. Nekateri izmed najpopačenejših so nekoliko razumevali svojo nepopolnost, toda mnogo je bilo takih, ki niso zapazili te nepopolnosti, pa so ostali napram vsemu indiferentni.

Poleg teh je bilo nekaj zelo lepih. Ali tudi od teh je bilo le nekaj, ki so poznali pomen lepote, drugi topet ne.

Čudno ljudstvo in čudni deželi, boste rekli — in to je resnica.

In med te ljudi so prišli glasovi iz puščave in so jim klicali, naj obžalujejo svojo popačenost. In res so obžalovali. Vzlic temu je mlin mlin dalje in jih popačeval.

Med njimi so se slišali glasovi, ki so jih nagovarjali, naj popravijo svojo obliko in se olepšajo bodisi s postom ali pa s pojedinami. In res se so postili in prirejali jednine, toda vse brez uspeha. Prišli so do zaključka in so rekli: "nič ne pomaga, mi smo tako ustvarjeni — dogotavljeni smo."

In končno je padla beseda: "Mlin je tisti — mlin, ki smo ga sami ustvarili — ta nas ustvarja take, kakršni smo. Mlin je, ki nas dela nepopolne. Menjati moramo mlin."

In tisti, ki so med drugimi poznali vrednost svoje lepote in so želeli, da jo izpopolnijo, in tisti, ki so poznali svojo nedovršenost, so se podali na delo, da preustroje mlin.

Čuden mlin v čudni deželi, boste rekli — in to je resnica.

Ameriška legija se prednjači

Izmed vseh organizacij vojnih veteranov v tej deželi je Ameriška legija še v ospredju in izgleda, da bo tudi ostala. Je skrajno reakcionarna in lasti si diktatorsko moč. V Illinoisu ima kakih 200,000 članov, izmed njih kakih 80,000 v čikaškem okraju.

Tole mi ne gre v glavo?

Čemu niso voditelji unij v lanki volilni kampanji rajše prispevali milijone dolarjev v kampanji za kandidata Progressivne stranke — Wallacea in Taylorja, namesto za demokratsko stranko in deloma za republikansko, to mi nikakor ne gre v glavo! In posebno ne zato ne, ker vzlic temu da so si nakopali s svojo "zmagó" (demokratske stranke) blamažo (T. H. zakon je še tam kakor je bil), še vseeno nočejo priznati, kako zelo so se zmotili! Le kako da morejo hiti tako navtični, tudi to mi ne gre v glavo!

PRIPovedni DEL

Miško Kranjec:

Fara Svetega Ivana

ROMAN

(Nadaljevanje.)
On pa je sedel, jo gledal in je o tistem, "nekaj bi rad govoril z vami", kar ji je bil prej povedal, tokrat molčal, pač pa govoril o vsakdanjosti. Govoril je zato, da bi ga prehitro ne odslavila, zato, da jo je lahko gledal od blizu. In ta pogled od blizu nanjo ga je še bolj zavajal. Zdal ni videl več samo njenih črnih las, ki so ji obrobili čelo, ne njenih oči, ne širokih ust, zdaj je opazil nad temi ustnicami rahlo senco, nežen puh, videl je njen bel vrat. Gledal jo je, in šele zdaj je določno čutil, da je bil v življenju v resnici za nekaj lepega prikrajšan. To ni bilo njegovo opletanje z Mrkunovko. Tisto je bilo drugo, nasprotno temu.

Ko je naposled že vsega izklepetal in je vedel, da je prišel čas, ko je treba ali začeti ali pa klavrno oditi, je dejal z nekim brezupom:

"Gospa, hotel sem o nečem govoriti z vami... Najprej sem mislil, da bi vam pisal. V pismu bi laže pojasnil, toda pismo... Nazadnje je boljše, če se pogovoriva. — Hotel sem vam povedati, da se nad vašo glavo zbirajo črni oblaki. Pa saj menda sami slutite, da pri Svetem Ivanu niste prav nič dobrodošli... Moral si je oddahniti, kakor bi hotel nabrati sil za naprej. Giza je prislunila njegovim besedam. Sama je vedela o teh "črnih oblakih", ki se bodo prej ali slej zgrinjali nad njo. Toda kaj je napotilo mežnarja Rebernika, da ji prihaja prav? Ta trenutek je Tonček sam čutil, da so bile njegove misli umazane in če je malo prej se mislil, da bi vse opravičil nago, je zdaj želel nekaj drugega. "Samo opomniti sem vas hotel," je nadaljeval in čutil, da se mu je čelo orosilo. "Želel bi, da bi si bila prijateljica... Jaz lahko odvrnem te oblake... če seveda vi hočete. Zares, neumno bi bilo, da zaigrate svojo srečo, ko je mogoče drugače. Komaj ste bili nastavljeni in že spet na cesto... Nikdar bi nihče nič ne vedel, niti slutil bi ne... in kaj to koga briga?"

Cutil je, da mora prenehati, ker se bo sicer preveč zapletel. Zastrmel se je v Gizo, v njen obraz, kjer je ostalo vse negibno, medtem ko je on želel vsaj majhnega odgovora, preden bo mogel nadaljevati.

Giza pa je še vedno strmela vanj in skušala doumeti smisel njegove ponudbe. "O kakšnih oblakih pa govorite?" je naposled vprašala in čelo se ji je rahlo nagubančilo. "Ali niste vi sami zbrali teh oblakov nad mojo glavo, zdaj pa zvonite?" "Gospa!" je vzkljnil Tonček.

"Kako me morete dolžiti? Svarit prihajam —"

"Svarit," je dejala in se posmešnila, "in — kupčevat. Samo cene se niste nastavili — Nič se vam ni treba obotavljati, kar povejte svojo ceno..."

"Gospa!" je vzkljnil spet Rebernik. "Kakšna cena neki?" Gledal jo je osupel, naposled pa dejal tiho: "Neumno pa bi vendarle bilo, če bi vas spet odpustili iz službe ali vsaj premestili... Nisem prišel zaradi denarja, ako vas že svarim... denarja imam..."

"Kaj pa? Ljubezen?" Oči so se mu razširile, boljčal je vanjo, ne da bi spril iz sebe eno samo besedo. "Gospa," je dahnil ves blede.

"Gospod Rebernik," je dejala naposled. "Zdaj vam bom nekaj naravnost povedala: vi ste prepričani, da sem jaz komunistinja; ne samo vi, ampak vsi tu in vsi tu mislijo, da se pri nas ženske vlečejo, celo pa, če gre za dobro ceno. Prišli ste me svariti. Zdaj bom kaj posvarila vas: kadar boste kaj napravili proti meni, pa da recete eno samo besedo, bo moj mož že našel priložnost, da pove pred vsem svetom, kako pri nas mežnarji nastavlja in odstavljajo učitelje, kadar te nečesto zadostiti njihovi pohoti. Povejte to tudi župniku in vsem. Bila sem tri leta brez službe in sem lahko naprej tudi, pa bi mi še na misel ne prišlo, da bi se vam samo enkrat nasmešnila. Zdaj pa še tole: če še enkrat prestopite prag tega mojega stanovanja, vas bom s polenom. Vi, umazani pes! Tam so duri, marš!"

"Gospa," je vzdrhtel Rebernik in bil ves blede. "Rekla sem vam!" "Zal vam bo za to besedo!" je siknil. "Glejte, da ne bo vam!" Zunan je onemoglo obstal in dahnil predse sovražno: "Pomnila me boš!" Giza pa je v tesni kuhinji naslonila glavo v naročje in tiho zajokala. Nekaj dni kasneje je Matija pri Slaviču, kjer so že bili zbrani učitelji — Giza je bila odšla k pouku, ker je popoldne učila — našel tudi Rebernika. Gledal ga je nekaj časa, nato stopil k nje-mu, ga prijel za ovratnik in mu dejal pred vsemi:

"Čujte vi, pojac pohotni. Pustite mojo ženo pri miru, sicer vas bom tako premlatil, da vas bo za vselej minilo veselje še za kako žensko pogledati! Ti petelinček, ti!"

Rebernik je zardeval in prebledeval, dokler ni dejal: "Pustite mojo suknjo!" "Le ne kričati," je menil Matija. "Tokrat vas še ne bom nam..."

šeskal. Kar se pa tiče Svetega Ivana, vam bom hvaležen, če dosežete, da Gizo prestavimo." "Zal vam bo te surovosti," je dejal Rebernik, ko je odhajal in še poblisnil po učitelstvu.

Kasneje se je Rebernik zaman spraševal, kako se je mogel tako neumno zaleteti. Zakaj že tisti trenutek, ko je stal v kuhinji pri Gizi, je vedel, da je napravil največjo neumnost v svojem življenju. Če je že hotel uspeti, potem... potem bi moral priti šele tedaj, ko bi imel že v rokah vse niti. In nazadnje... vrag vzemi Gizo in vse skupaj. Ne glede na to, da je usoda Gize Klemenčeve bila s tem zapečaten, je strto in prihuljeno taval po Svetem Ivanu in se izogibal ljudi. Pri vsem tem ni pozabil stopiti k nadzorniku v bližnje mesto. Kar nenadoma se je prepričal, da bi bil njegova sramota nekoliko oprana in njegovi duši vsaj malo zadoščeno, ako bi Gizo naglo prestavili. Tam je nadzorniku, za katerega je vedel, da je "naš", dasi ga zaradi Pavle prav tako ni mogel, natvezel, da so ljudje pri Svetem Ivanu strašno proti Klemenčevi, ker da širi komunizem, in da otrokom v šoli pripoveduje, da je "človek nastal iz opice." Nadzornik si je vse zapisal, kar je Tončka spravljalo v zadrego, nazadnje pa mu dejal:

"Prav. Prišel bom nadzirat in bom sprašal otroke o tem..."

Ko se je Rebernik poslovil od nadzornika, je bil tudi na tega besen: čemu pa je tu treba dokazov? Čemu spraševati otroke? Če imaš oblast v rokah, lahko delaš, kar hočeš. "Naši tam zgoraj samo mečkajo," je dognal z obupom. "Tebe pošljejo v boj, potem pa hočejo dva voza dokazov." Je pa že Rebernik vse drugače delal v svoji občini!

Treba bo to stvar drugače zagrabiti! Rebernik, ta boja ne bo lahak! Zato se mu je Magdič izognil!

Nekaj dni potem ga je župan Slavič poklical k sebi v kuhinjo in mu povedal, da bo tudi letos napravil običajni "pureš bal". "Vsako leto smo ga imeli," je rekel Slavič Tončku, "tako lepo je vedno uspel." Gostje so bili vabljeni, predvsem vsa "gospoda", potem boljši kmetje. Ne-vabljeni gostje, zlasti svetovivanski fantje, so prihajali po zaključnem "oficielnem" delu in so veselico raztegnili do beglega dne.

Ta veselica se ni razlikovala od drugih veselic samo po tem, da je bila za povabljenega, za "gospoda", marveč, da je poleg obilnega mesa, potic in drugih jedil, poleg najboljšega vina, kar ga je zmogla svetovivanska fara, in godcev s tamburicami — sicer je kdo vlekel na harmoniko — bil še poseben "program". Središče tega zabavnega programa je bil vedno "Avgust". In še dolgo potem so ljudje govorili:

"Ampak, naš Avgust! Ta je bil letos imeniteh!"

Tega "Avgusta", ki je vzbujal "salve smeha", ki ga nihče ni mogel posekati in ki jih je kar "iz rokava stresal", je igral vedno — Rebernik Tone. Tudi za to leto se je Slavič odločil zanj. "Tone, ti ga boš! Ga ni, ki bi te posekal!" ga je naprosil Slavič.

(Dalje prihodnjic)

Iskati napake na drugih je laglje kakor videti svoje.

Ekonomski bojkoti in mrzla vojna

Ameriška vlada si zelo prizadeva, da bi Švedska svoj izvoz v Sovjetsko unijo in v Poljsko čim bolj omejila. Posebno ker Švedska izdeluje precizne stroje in fino jeklo, kar vse je v podporo sovjetski oboroženi sili. A Švedska se bi Rusiji nerada zamerila, zato ji pošilja tega blaga prilično, toda veliko manj kot bi ga Rusija rada.

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-301
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

ATLANTSKI PAKT IN PRIPRAVE ZA "MIR"

V senatu odsek za zunanje zadeve proučuje načrt Trumanove administracije za oborožitev držav, ki so pristopile v Atlantski pakt. To bi se Nazarencem začudilo, ako bi videl, kako se najbolj krščanske države najbolj pripravljajo na nove moritve in rušenja. Ali pa se morda le čudi, ako opazuje s svojega trona, kaj počno na zemlji ljudje, ki jih je odrešil s smrtjo na krizu.

Z UPRAVNIŠKE IN UREDNIŠKE MIZE

Clarence Zaitz ima v tej številki na angleški strani nekaj opisa o svojem delu pri Proletarcu in pripoveduje o skušnjah, ki jih je imel pri nas. Ta mesec odpotuje na dom svojih staršev v Oregonu. Pravi, da ga vleče tja priroda. Žive v lepem kraju ob reki Rogue River, Grants Pass, Ore. Starši imajo tam turistično kemp.

Clarence je želel iti domov že prej, a je ostal tu da je dokončal z razpošiljanjem koledarja. Tudi na pošto ga je izvozilo veliko samkar na biciklju, drugega pa naš expressman Frank Udovič. Pri sestavljanju računov je Clarence pomagala Anne Beniger.

V nedeljo 29. maja ob 10. dop., CDT, se bo vršila v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu konferenca društev, klubov in drugih organizacij, ki so včlanjene v Prosvetni matici. To zborovanje bo zelo vežno posebno z ozirom na stanje naših publikacij. Frank Zaitz bo poročal o položaju pri Proletarcu, o Koledarju in Prosvetni matici in potem bo o listu potrebna razprava, da iz mnenj drug drugega uvidimo, kaj bi se moglo doseči.

Pisma so dobila vsa pridruženega društva z vabilom, da izvolijo zastopnike. Potrebno je, da to vsa store. Popoldne istega dne pa bo v veliki dvorani SND filmska predstava. Več o tem je v naznanilu tajnika Louis Zorkota v tej številki in na angleški strani.

Omenjamo že na prvi strani, da je v tej številki objavljen izkaz prispevkov listu v podporo in pa rubrika "Agitatorji na delu". Pojasnjeno je, da je prišlo v tiskovni sklad nad tisoč dolarjev manj kakor lani do tega časa. Glavni vzrok je, ker se je lani v pomoč Proletarcu vršilo nekaj priredb, ki so imele dober finančni uspeh. Letos pa se je vršil v Clevelandu koncert treh pevskih zborov v korist Prosvetne matice, ki je — kakor je bilo že poročano, gmotno in moralno dobro uspel. Pozneje lanske leto pa smo podvzeli posebno kampanjo za ohranitev Proletarca, ki je bil zašel v občuten dolg. Kampanja je bila uspešna, prinesla je nad \$5,000. Toda dolg nas še tlači, ker ni bil lani v zvezi izredni pomoči popolnoma brisan.

Posebno — kot smo že rekli, ker so bili prispevki v tiskovni sklad prve štiri mesece tega leta veliko nižji kakor lani. Zelo potrebno je, da se naši zastopniki in drugi prijatelji Proletarca v večji meri potrudijo pri iztirjavanju potekihih naročin. Radevolje priznavamo, da eni to vrše že mnogo let in njihova zasluga je, da je v takih naselbinah število Proletarcovih naročnikov sorazmerno jako visoko. Kajti precej naročnikov je takih, da naročino obnove, ako jih kdo obišče. Sami pa se ne morejo pripraviti, da bi jo pisмено obnovili. Izkaz v tej številki je precej višji kakor prejšnji, a na naše prijatelje apeliramo, naj poskrbe, da bo prihodnji še višji.

Frances Miheve, Salem, O., je naročila šest izvodov koledarja in Valentin Vovk, Price, Utah, tri izvode.

Društvo "Delavec" št. 8 SNPJ bo slavilo to nedeljo 15. maja jubilej 45-letnice obstoja in koristnega delovanja. Več je v oglašju, podrobnosti o sporedu, ki bo podan na slavnosti, pa so v dopisu društvenega predsednika Joe Košiča.

Prešlo soboto 7. maja pa se je vršila lepa zabava društva Slovenski dom št. 86 SNPJ in ob enem slavnost 35-letnice bivšega društva "Gorenjec" SSPZ, ki je zdaj združeno s društvom "Slovenski dom".

V petek 27. maja bo redna seja kluba št. 1 JSZ in tik po končanem dnevnem redu klubove seje pa se prične seja upravnega odbora Proletarca ter drugih odsekov JSZ ter Prosvetne matice. Zelo važno je, da prisostvujejo obema sejama vsi klubovski člani.

Novi stavec, ki dela na Proletarcu, je Charles Maršiček. Rad pa bi se izpopolnil v slovenščini, zato želi slovensko-angleški besednjak. Mi imamo samo angleško-slovenskega. L. 1912 je izdal "Slovensko-angleški tolmač" V. J. Kubelka v New Yorku. Mi ga nimamo v zalogi. Če ga kdo ima in ga ne potrebuje, ga prosimo, da naj nam ga pošlje, ali pa kako drugo učno knjigo, ki bi odgovarjala nameri našega tiskarja. Naj še omenimo, da je Charleyjev oče predsednik lokala, v katerem so organizirani tiskarji, ki stavi-ko Prosveto. Charley je še mlad — 32 let mu je — in stavljenje našega jezika mu gre dobro od rok. Rojen je bil v bližnjem Berwynu.

Naš prejšnji stavec Joseph Košak pa se je preselil z ženo v Florida. Tam je kupil nekaj zemlje od bivšega Cikažana Edwarda Delasa, ki ima v tistem kraju precej veliko posestvo.

Zastopnik John Krebel iz Clevelanda nam je sporočil, da naj ustavimo list Stanleyju Dolencu. Vzrok je, ker smo priobčili dopis Erazma Goršeta v zadevi Slovenskega narodnega muzeja. Stanley Dolenc je naročnik tega lista od 1. 1924. Naslovili smo mu sledeče pismo:

Dne 3. maja 1949
Cenjeni Stanley Dolenc:
John Krebel nam je sporočil, da zahtevate, da naj Vam ustavimo list in da ste to storili zaradi Goršetovega dopisa, ki ga je imel v Proletarcu.

Nam je žal, ker ste to storili. Kajti noben časopis ne more pisati tako, da se ne bi nikomur zameril. Vemo pa, da se nekateri naročniki ponavadi maščujejo nad najbolj nepristranskim časopisom. Kajti mi smo objavili tudi drugo plat svona in direktorju SND rekli, da ima prostor na razpolago v Proletarcu za vsa svoja pojasnila in protiraganje.

Tako in s tega stališča so urejani vsi nepristranski listi. Mi nismo o stvari izrekli nikakega stališča, ker to je zadeva po našem mišljenju Clevelandčanov, a dali smo prostor obem stranem in o tem je bil obveščen tudi predsednik doma J. N. Rogelj.

ročnika radi smrti. A to je saj upravičljivo, kajti ko človeka ni več, ga ni. A v Vašem slučaju pa bi se lahko ostali v našem seznamu.

In upamo, da boste to tudi storili. Ne se hudovati po nepotrebnem nad listom, ki izhaja vse svoje dobo delavstvu in slovenskemu narodu v dobro.

Iskreno pozdravljeni.

FRANK ZAITZ
Frank Novak, Los Angeles, Calif., je poslal \$11, od tega naročilo za pet knjig iz naše knjigarne, za 5 izvodov koledarja in enoletno naročino na Proletarca.

Popust, do katerega je upravičen, je prepustil listu v podporo.

Dalje pravi v pismu: "Ko bom spet delal za plačo, bom več prispeval za list. Sedaj pri nas finančno ni najbolje. Nad dva meseca sem že brez vsakega zaslužka... Čitam in razumem klic na pomoč, pa odzvati se ne morem tako kot si želim."

Polonia Marinac, Trinidad, Colo., je naročila dva koledarja. Tam okrog je bilo nekoč precej Slovencev. Bili so posebno v premogovinskih kempah aktivni v našem gibanju in v razrednem boju pa skrajno trpeli. Skoda, ker se je nova generacija postarala še hitreje kakor njeni predniki. Tam okrog bi se moralo razpečati tudi v sedanjih okoliščinah saj še kakih sto izvodov koledarja, posebno pa v Puelbu.

Alois Ocepek, Barberton, O., je poslal dve obnovitveni naročini. Nekoč smo imeli v Barbertonu "trdnjavo". Tistim, ki še morejo nadaljevati v Barbertonu za naše stvari — vse priznanje!

Anna Borstnik, Chicago, je ena izmed najboljših odjemalk knjig iz naše knjigarne. Dne 6. maja jih je spet kupila za \$5. Pravi, da je knjige iz naše knjigarnice (ki jo lastuje klub št. 1 JSZ) že vse prebrala, zato si kupuje nove kar naravnost iz naše knjigarne. Knjig imamo še veliko v zalogi. Ako nimate cenika, pišite ponj!

Najslabše kolo v vozu dela največ ropota.—Ben. Franklin.

Resnieo tepe ne samo laž, nego ji tudi molk lahko škoduje.—Amien.

Sovražstvo je slabost majhnih duš.—Balzak.

Tiskovni sklad Proletarca

(Prejeto do 30. aprila 1949)

CALIFORNIA
Fontana: John Rodman \$3.50, postal J. Pečnik, Frank Bizjak \$5, John Hujan \$5, John Plut \$3, Paula Skavich \$2. Skupaj \$15, poslala Paula Skavich. (Prispevateljji Bizjak, Hujan in Plut so iz Chicago. Prispevali so ko' so bili v Fontani na obisku.)
Oakland: Anton Tomsich \$1.55.

COLORADO
Somerset: Anton Majnik 80c.
Pueblo: J. M. Stonich \$10.50.
Englewood: Jacob Skerlj \$2.
Fallsade: Jennie Troyer 50c.

ILLINOIS
Chicago: Frank Udovcih 70c, John Bartol \$1, John Turk \$3, skupaj \$4, izročila Angela Zaitz, Matthew Turk \$14, John Spillar (St. Louis, Mo.) \$5, John Kobi (Duluth, Minn.) \$2, Neimenovan \$2, John Jereb (Columbiana, O.) \$2, John Hujan \$2. Skupaj \$27, izročil Frank Zaitz. Steve Malnarich \$3.50.

Victor Gregurich \$2, Thomas Svetlik \$1, John Sprohar \$1 (prispeval ga je za pozdravni oglas v prvomajski številki, a je bil pomotoma izpuščen.)

Berwyn: Jos. Omerza \$2.
Cicero: John Thaler \$2.
W. Frankfort: Frank Kochevar \$2.
LaSalle: Anton Udovcih \$10.
DePue: John Zughic \$1.

Waukegan: Po \$2: Joe Zagar, John Jelovšek. Po \$1: Helen Jereb, Tony Skrbec, Mike Kaučič, Frank Nagode, Mike Papes. Po \$5: Anton Kopal, Louis Valencie, Tony Keržič, skupaj \$10.50 izročil Martin Judnich. Slovenska Narodna Citalnica, čestitko, \$6. Po \$1: J. Mesec, John Mahnich, skupaj \$8, poslala Anna Mahnich.

INDIANA
Gary: Joe. Vuksinich 50c.

KANSAS
Arma: Chas Vorina (Edison) \$1, Mike Fele (Breezy Hill) 50c, skupaj \$1.50 postal Anton Shular.

MICHIGAN
Detroit: John Zornik \$3. Jos. Menton \$2.
Highland Park: Andrew Trstenjak \$2.

MINNESOTA
Gilbert: Andrew Zager 10c, Fr. Klune \$1.50.

MISSOURI
St. Louis: Ciril Medved \$2.20.

NEW MEXICO
Gallup: Frank Hren \$1.

NEW YORK
Brooklyn: Frank Padar \$3.
Little Falls: Frank Gregorin 50c.
Gowanda: Valentine Ovriach 50c.

OHIO
Cleveland: Po \$2: J. Filipič, Mrs. Estenik, Fr. Mramor, Andy Spik \$1, skupaj \$7, postal J. Krebel, Joe Fifolt \$1.

Powhatan Point: John Guzel \$1.
Newton Falls: Caspar Gaves 10c.
Glencoe: Albina Kravanja 60c.
Fairport Harbor: Lawrence Bajc \$3.80.

Lorain: John Slajnar \$2.

PENNSYLVANIA
Herrmine: Jos. Britz \$1.50. Po \$1: Frank Rasursek, Frank Ovca, Anton Zornik. Skupaj \$4.50, postal Anton Zornik.

Houston: Louis Britz \$10.
Strabane: Jacob Pavcic \$5.
Sharon: Jos. Cvelbar \$1, Frank Kramar 50c, postal Fr. Kramar.

WISCONSIN
Milwaukee: Louis Barborich, \$2.30, Mike Sostarich \$5, Frank Chandeck \$1, neimenovan \$1, Lawrence Kale 50c. Skupaj \$9.80, poslala Louis Barborich.

Sheboygan: Po \$1: Fred Toman, Joe Samsa, skupaj \$2. Postal Frank Stih.

West Allis: Joseph Radelj \$1.50.
Willard: John Bergant Sr. 50c.

WYOMING
Kemmerer: John H. Krzisknik \$1.
Rock Springs: Frank Remitz \$2.
Popust provizije pri koledarju, razni prejemniki, 60c.
Drugi, ki so dali popust v tiskovni sklad:

20c Emma Zecker, Salina, Pa.
30c Max Polsak, Roundup, Mont.
60c John Widmar, Livingston, Ill.
\$1.65 Victor Zupancic, Chicago, Ill.
\$1.95 Lawrence Selak, Star City, W. Va.

\$2.50 Frank Leben, Forest City, Pa.
\$2.55 Frances Vidmar, Chicago, Ill.
Skupaj \$189.80, prejšnji izkaz \$432.52, skupaj \$622.32.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Naročnina za Združene države (Izvenemš Chicago) in Kanado \$8.00 na leto; \$4.00 za pol leta; \$2.00 za četrti leta; za Chicago in Cook Co., \$9.50 za celo leto; \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.

Naslov za list in tajništvo je:
2657 SOUTH LAWNDALE AVENUE CHICAGO 23, ILLINOIS

KAJ LAHKO STORI VSAKDO IZMED NAS V KORIST "PROLETARCA"?

- Fribodivajmo mu NOVIM naročnikom
- Obnavljajmo naročino TOČNO čim poteže
- Agiti-rjamo med drugimi naročniki, da rjore isto
- Prispe-rjamo v PROLETARČEV tiskovni sklad in priporočajmo to tudi drugim
- Oglajajte v PROLETARCU priredbe društev in druge stvari
- Naročajte slovenske in angleške knjige in PROLETARČEVE knjigarne
- Poskrbite, da si naroče AMERISKI DRUŽINSKI KOLEDAR vsi listi, ki tega še niso storili
- Naročite KOLEDAR tudi svojcem v starem kraju in enako PROLETARCA.

Vsakdo naj stori za naš list kolikor more, pa bomo vse težave zmagovali!

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

(Konec s 1. strani)

zna". Rusija jo bo izzvala čim bo "pripravljena". Omenjeni duhovnik je predsednik odbora "za osvoboditev Litvinske izpod komunizma in Rusije." Zato si msgr. Krupavicius vojne želi. Smatra kot drugi njemu enaki, da le ako Zed. države Sovj. unijo zrušijo, pride Litvinska pod svoj prejšnji stari klerikalni režim. V Chicagu je kakih 100.000 Litvinev, med njimi zelo veliko takih, ki podpirajo omenjeni osvobodilni odbor.

"Čemu je vojna z USSR neizogibna?" Na to vprašanje je Krupavicius reporterjem čikaških listov odgovoril, da radi tega, ter on "pozna" komunistične doktrine in taktiko. Dejal jim je, da na Litvinskem gradi utrbe 350.000 mož Rdeče armade in 100 vojnih letališč; ob enem naprave za spuščanje raketen bomb. Pristanišče Memel pa je postalo ena izmed največjih sovjetskih baz za podmarnine. Pametno bi bilo, ako bi kdo Rev. Krupaviciusa vprašal, čemu Rusija gradi utrbe na Litvinskem in drugod ob svoji meji? Za napad jih ji vendar ni treba! Potrebne pa so ji za obrambo, ako jo misli napasti zapadni blok. Krupaviciusov odbor za "osvoboditev" Litvinske ima svoj stan v francoski coni okupirane Nemčije.

"A. D." poroča o konferenci duhovnikov iz dveh dekanij, ki se je vršila v Grosupljem na Dolenjskem. Udeležilo se je "samo" deset duhovnikov, "ki so z večino glasov" sprejeli med drugim tole izjavo: "Obsojamo izdajalsko in protinarodno početje škofa Rožmana in njegovih maloštevilnih pristašev bodisi, da so doma ali v tujini. Cerkevno avtoriteto kot tako pa spoštujemo." Zahtevali so tudi, da se vrši vzgoja v bogoslovjih tako, da bodo mladi duhovniki zmožni sodelovati pri izgradnji socializma v Jugoslaviji. Torej nekaj duhovnikov pa je le na strani reuma! Bržkone precej, ker drugače ne bi bilo v "A. D." stresane tolike jeze proti njim. Dalje ima isti list sledeči dve notici: "Bilten, ki ga izdajajo nekateri odpadli duhovniki ter njihovi sopotniki, poroča tudi, da je mariborski generalni vikar dr. Cukala pozval vse duhovnike, ki so v zaporih ali ki so bili na sodiščih obsojeni, naj zapuste vse svoje duhovniške službe." Druga notica: "Inciativni sekretarjat duhovnikov Osvobodilne fronte" je organizacija, ki so jo osnovali komunistični duhovniki. Imela je svojo sejo v februarju. Poročal je župnik Janko Rbjiht. Napadali so seveda tudi kardinala Mindszentyja."

Na sv. gori pri Gorici so razstrelili spomenik padlim junakom in vojakom iz prve sve-

točne vojne. A čemu ni svetovni dnevnik na St. Clairju povedal, katerim vojakom v čast je bil postavljen tisti spomenik? Sv. gora z ostalo Primorsko vred je prišla po prvi svetovni vojni pod Italijo, torej so jo "osvobodili" italijanski "junaki" ter vojaki! In če so sedaj Slovenci tak spomenik razstrelili ni to nobena škoda.

Zlata poroka je lepa stvar. Malo ljudi jo dočaka. V Clevelandu sta jo praznovala Anton Grdina in njegova soproga. Začela se je s slovesno mašo in potem je bila slavnost. Veliko prijateljev in znancev je prišlo. "A. D." piše k temu: "Posebno čast so doživeli Grdinovi s tem, da jim je sam sv. Oče poslal za ta dan svoj posebni blagoslov." Sv. Oče pozna le malo Slovencev. Tudi za slovenske duhovnike v Ameriki se ne zanima, ker jih prezre vselej kadar deli imenovanja za nove škofe. Vso prednost imajo v prvi vrsti Irčini in drugi Nemci. Ker se je sedaj spomnil lajka Antona Grdine, je to zanj res velika čast... in pa znamenje, da ima sv. Oče vzlic svoji veliki zaposlenosti še vseeno toliko časa, da se tu pa tam pobriga tudi za kakoga navadnega zemljana. Sicer pa si je Anton Grdina s svojim delom za cerkev in za politiko ki jo cerkev zastopa in vodi zaslužil vso pohvalo in blagoslove, ki mu jih cerkev more dati.

Dr. Geoffrey Fisher, glavar anglikanske cerkve (archbishop of Canterbury), je eden onih redkih visokih duhovnikov, ki ima za Sovjetsko zvezo in za komunizem ne le graje temveč tudi dobre besede. Nastopil je že na mnogih zborovanjih, ki jih je aranziralo komunistično gibanje. Zato ga kapitalistični tisk naziva tudi z "rdeči dekan." V katedrali sv. Pavla v Londonu je nadškof Fisher dejal, da stari svet, kateremu je bila cerkev prilagojena, propada. Izvajal je, da je dnevoj. ko so Angličje dominirali v Afriki in na vzhodu konec. Indija in Pakistan sta sedaj neodvisne države. Svet je sit pokroviteljstva. V svoji nemirnosti hoče bolj in bolj iz starih vezi. In vsepovsod narašča sila komunizma. Kaj pa cerkev, ali se bo znala videti vstajenje svojega naroda v svobodi, da se bo mogel kmalu vrniti med svoje ljubljene črede ter jo voditi še dolga leta v miru in sreči!"

Škof dr. Gregorij Rožman praznuje dvajsetletnico — seveda v begunstvu. Ljudsko sodišče v Sloveniji ga je vsled nje-

SPET NOVA "MIROVNA" KONFERENCA

V Parizu se na predlog sovjetske zveze zberejo vnanji ministri velike četvorice (Anglije, Amerike, Francije in Rusije), da se pomenijo o bodočnosti Nemčije. Ta konferenca je omogočena ker je Rusija ukinila blokado Berlina. Več o tem je v članku na prvi strani.

govoga kolaboriranja z Mussolinijevimi in potem s Hitlerjevimi okupatorji obsodilo na več let zapora. Zato se bo svečanost k njegovemu jubileju vršila v Clevelandu namesto v Ljubljani... Katoliški krogi v metropoli pravijo, da bo to velika reč. "Ameriška domovina" ima v izdaji z dne 2. maja dolg uvodnik, ki ga zaključuje s sledečim stavkom:

"Dr. Gregorij Rožman je še vedno ljubljanski škof, sedanjí škof Vovk v Ljubljani je le pomošni škof. Ko obhaja sedaj v begunstvu svoj dvajsetletni jubilej, mu iskreno želijo vsi slovenski narodi, da bi kmalu dočakal tudi plačilo težkega križa, ki ga nosi za svoje cerkveno delo in za svojo ljubezen do slovenskega naroda. Del plačila vidimo že v dejstvu, da odobrava njegovo delo tudi oni mali del slovenskega naroda, ki ga je svoj čas obsojal. Vsa verná slovenska srca danes združena v iskreni prošnji: Ohrani, Gospod, našega pastirja, da mu kmalu videti vstajenje svojega naroda v svobodi, da se bo mogel kmalu vrniti med svoje ljubljene črede ter jo voditi še dolga leta v miru in sreči!"

"Ljubljani čredi" škof Rožman ne bo več pastiroval, ker razmer, v kakršnih je bil on glavni ljubljanske škofije, ne bo več nazaj. In tudi starih okupatorjev ne. Vrh tega sedaj njegovi slovenski čestilci v Ameriki lahko že dobro vedo, da tudi ako bi zmagal v slučaju nove vojne zapadni blok, katoličani v Sloveniji Rožmana ne bi več hoteli za svojega škofa. Obravnava proti njemu jim bo ostala v spominu, oziroma sodni argumenti kako je uporabljal svojo službo pod znanim katoliškim geslom, da vsaka oblast "je od Boga!" In tako mu ni bilo težko občeovati s tirani, ki jih je nartpal v okupirano "ljubljansko provinco" Mussolini in za njim Hitler. V Ameriki škof Rožman pripoveduje, da je bilo v korist ljudem, ker je imel stike z okupacijskimi oblastniki, ker le tako jim je lahko pomagal — namreč svojim ljudem. A obtožnica je kajpada naglašala drugače. Škof Rožman je bil v Ljubljani na varnem samo dotlej dokler je v nji vladala italijanska in potem nemška soldateska. Kar se tiče trditve, da kot škof ni mogel drugače kot priznati ostoječo (okupacijsko) oblast in občeovati z njo — čemu pa se ji je lahko poljski kardinal Hlond uprl? In Hlond je bil komunistom še čelo bolj sovražan kot je bil Rožman — toda okupatorjem le ni hotel pomagati in se je raje njim umaknil, dočim je šel ljubljanski škof na pobeg šele ko je začel okupator bežati.

Kaj je svoboda? "A. D." v svojem editorijalu moli (oziroma dr. M. K.) da naj Bog dodeli vstajenje slovenskemu narodu v svobodi, da se bo tako njegov pastir vrnil v to svobodo in jo

vodil v miru in sreči! Toda kaj bi rekli tam čez: pastir "ljubljene črede" se je počutil varnega in svobodnega ko je bil slovenski narod v vsej svoji zgodovini najbolj zaslužjen in mučen! In ko je bilo te "svobode" konec, sedaj tu razlaga, čemu je šel preko meje takrat ko so bežali iz slovenskih krajev Nemci in pa tisti Slovenci, ki so iz sebičnih ali pa strahopetnih, ali pa iz izdajalskih nagibov sodelovali z njimi. Vzrok pobegetakih Slovencev so bili — tako pripovedujejo ubežniki sedaj, barbarški, krvoločni komunisti in šele ko oni izgnejo, se bodo — tako zatrjujejo, spet lahko vrnili v "svobodo".

Sodnik Blair Gunther iz Pittsburgha je bil predsednik pripravljalnega odbora za sklicanje prvega ameriškega slovenskega kongresa, ki se je vršil leta 1942 v Detroitu. Potem je bil predsednik te novoustanovljene organizacije, dokler se ni sprl z ostalim vodstvom radi politike. Večina je bila za Roosevelta, Gunther pa, da naj se kongres ne peča s politiko. On je baje republikanec in pripoveduje, da je v lanski kampanji agitiral za Deweyja. Gunther je po rodu poljskega pokolenja, očitno s spremenjenim imenom. Ta sodnik in njegov prijatelj odvetnik Sherman sta pred kongresnim odsekom za raziskovanje protiameriških aktivnosti nedavno pričala, da je Ameriški slovenski kongres "subverzna" organizacija in da je pod vodstvom komunistov in njihovih sopotnikov. Ampak ako ste v kampanji lansko leto poslušali na shodih in v radiu politike demokratske stranke, je "subverzna" tudi Guntherjeva republikanska stranka in obratno. Ako hčemo verjeti vsem obdolžavam vse križem, si bi morali misliti, da ne v tej deželi nič lojalnih ljudi temveč sami "subversive" elementi. Generalni pravnik Clark ho imel, predno s svojo listo konča, še veliko dela, a če hoče deželi res koristiti, naj se rajše resno loti vojnih in drugih profitarjev, ki so pod plaščem patriotizma odrli vlado in ameriško ljudstvo "postavno" in tudi nepostavno za sto milijone dolarjev. Nekaj je bilo sicer že toženih in par obsojenih, a za "subverzne" niso bili označeni! Mar zato ne, ker je v tej deželi profit bolj čistan kot pa pošteno prepričanje?

Materialni interesi ne delujejo avtomatično; če bi bilo tako, bi ne bilo nobene politike. — V. Marcu.

Tri največje sovražnike ima narod: glad, nevednost, strah.

Dobro pravilo: Besede mičejo, vzgledi vlečejo!

Seznam priredb slovenskih organizacij v Chicagu

Organizacije v Chicagu in okolici, ki žele imeti svoje priredbe označene v tem seznamu, naj nam sporoča podatke, enako tudi popravke v slučaju pomoči.

Družabni klub Slovenskega centra — veselica ob priliki dokončanja predelave spodnjih prostorov in dvoran v soboto 14. maja v SDC.

Društvo Delavci št. 8 SNPJ — slavnost 45-letnice v nedeljo 15. maja v So, Chicagu.

Klub št. 1 JSZ — piknik v korist Proletarca v soboto 9. julija pri Kegzu v Willow Springsu.

Pevski zbor Prešeren — piknik v nedeljo 21. avgusta na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

Društvo št. 707 SNPJ iz Summita priredi "moon light" piknik v soboto 30. julija na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

Pioneer št. 559 SNPJ, piknik v Pilsen parku v soboto 6. avgusta, So, Albany ter 26th St.

Progressivne Slovenke, krožek št. 9 — proslavitev druge obletnice krožka s programom in plesno zabavo v nedeljo 16. oktobra v dvorani SNPJ.

Pevski zbor Prešeren — jubilejni koncert v nedeljo 6. novembra v auditoriju Sokol Chicago na So, Kedzie Ave.

Narodni vitezi št. 39 SNPJ — Silvestrova zabava v soboto 31. decembra v jednotni dvorani.

Kadar se preselite, sporočite svoj novi naslov!

Pred podražitvami poštne je imela pošta običaj, da je časopise sama poslala na novi naslov, ako ga je doleteli sporočil. Sedaj tega ne dela več. Ako prejemnika ni več na starem naslovu, nam pošta list vrne in račun 2c od vsakega izvoda. Ne zdi se veliko, a skozi vse leto pa se nabere že precejšnja vsota teh izrednih stroškov. Torej vas prosimo, da svoj novi naslov takoj sporočite, oziroma še predno se preselite, ako mogoče.

Filozof očetovsko varuje resnico; zavija jo v tancico. — Satirik jo po sili oplodi.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 56th STREET
Tel. Crawford 7-2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.,
8:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 7-8446
If no answer — Call
Austin 7-5769

VLOGA AMERIŠKIH POSOJIL IN DARIL V MEDNARODNI POLITIKI

(Konec s 1. strani)

in v končnem intervjuju je Stalin zastopniku ameriške novinske agencije INS dejal, da bi bilo Sovjetski zvezi v njeni borbi za nadomestitev vojnih porušenj z novimi napravami tudi milijarda dolarjev posojila v znatno pomoč.

Ni ga dobila ne USSR, ne Titova vlada.

Bilo pa je nudeno Čehoslovaški. Takrat sta ji načeljevala za svet še Edvard Beneš in njegov minister vnanjih zadev Masaryk, toča na krmilu kabineta so bili že levčariji s komunistom Gottwaldom in social-demokratom Ferlingerjem na čelu. Amerika je Čehoslovaško vabila v Marshallov plan. Beneš je ugal. Moskva je rekla, da bi bila to prevara in rušenje sloge slovanskega bloka.

Načrt se ni obnesel. Čehoslovaška se je potem pomaknila popolnoma v sovjetski blok, a trgovsko je imela še vedno najboljše zveze z zapadno Evropo ter z Zed. državami.

Po smrti Beneša in Masaryka so Zed. države omejile trgovske vezi s Čehoslovaško toliko, da boli. Kajti baš z Ameriko, vsled tuhajšnjih Čehov, je trgovina med Ameriko in Čehoslovaško bila izredno bujna.

V mnogih mestih v Zed. državah so trgovine — majhne in velike, ki so razpečavale veliko produktov češke industrije, tja pa je šle veliko ameriškega blaga vsah vrst.

To staro razmerje v trgovini med njima se je spremenilo. Čehi v Ameriki trdijo, da Čehoslovaški v škodo.

AP je v depaši z dne 3. maja iz Washingtona poročala, da je Čehoslovaška vlada že pred meseci vprašala ameriški trgovski department za uspostavitve, oziroma za obnovitev starih dobrih trgovskih odnošajev. Tu niso bili gluhi in so rekli, pošljite koga sem, bomo videli, kaj na boste povedali! Prišla sta dva najboljša češka eksperta, ki imata skušnje v trgovanju z Ameriko, toda eden izmed nju je takoj po prihodu sem izstopil iz komisije ter se proglasil za "begunca" in vprašal za ameriško varstvo. Stvar za Čeha je bila s tem jaka pokvarjena. In ameriška vlada je nato — kakor trdijo poročila — kratko malo rekla — ne, posojila sedaj ne damo! Ako bi bili "previdni", saj bi ga dobili zastopni s pristopom v Marshallov plan! Sedaj pa naj vam Rusija pomaga! Ista poročila kot že omenjeno trdijo, da bo dobila Jugoslavija kredit za nabavo strojev, toda niti zdaleč toliko kot ga potrebuje, ker kot Čehoslovaška, je tudi Titova Jugoslavija za ameriški trgovski department "nezanesljiva" upnica.

To je umevno. Država, kateri je profit temeljni evangelij, ne bo pomagala onim, ki dobičarski sistem rušijo.

Sicer ga tudi laboritska Anglija, toda tudi pod laboriti deluje z ameriški vlado še bolj kakor so prej sodelovali ponosni toriji. Zato so laboriti dobili od Amerike v dar po vojni že kakih pet milijard, in to so silno visoke vsote.

Ameriške dajatve so spremenile politični položaj v Italiji in v Franciji in še marsikje. A doživele pa so strahovit polom na Kitajskem. In tudi na Grškem še niso uspele.

Je pa resnica, da dolarji vlečejo, ker z njimi v Ameriki lahko kupiš vse kar si poželiš, ako jih imaš. In tudi drugod, ako imajo kaj naprodaj.

To stanje bo ostalo v nepravnotežju dokler ne nastane v sovjetskem bloku kakšna toliko industrializirana sila, kot so Zed. države in Anglija. Moskva to ve in žene svoje industrializacija naprej kolikor hitro more, da nekega dne dohiti industrialista Strica Sama.

Kapitalisti in delavci — to sta dva svetova! Med njima je brezno, in noben most ju ne spaja.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR
LETNIK 1949
Vsebuje ŠTIRINAJST povesti in drugih pripovednih spisov, ŠEST zgodovinskih spisov, PETNAJST pesmi, DEVETINDVAJSET slik in pa koledarske ter razne druge podatke.
CENA SAMO \$1.50
Naročila naslovite
PROLETAREC
2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA
Parkview Laundry Co.
1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.
Fina postrežba — Cene zmerno — Delo jamčano
TELEFONI: CAnal 6-7172-6-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNLIJSKO TISKARNO
ADRIA PRINTING CO.
Tel. Michigan 2-3145
1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

IZ URADA KRAJEVNE ORGANIZACIJE PROSVETNE MATICE ZA WISCONSIN IN ZA SEVERNI ILLINOIS

(To pismo je bilo poslano vsem društvom ter drugim organizacijam, ki so v tem okrožju pridružene Prosvetni matici. Ako ga katera ni dobila, naj v svrhu izvolitve zastopnikov smatra to tiskano naznanilo za uradno naznanilo in vabilo):

Društvom in klubom, članom Prosvetne matice! Dragi bratje in sestre!

Kot tajnik te krajevne organizacije Prosvetne matice Vas obveščam, da se bo vršilo njeno prihodnje zborovanje v NEDELJO 29. MAJA 1949 v Slov. narodnem domu v Waukeganu. Prične se ob 10. dop., DST (uro prej kot je CST).

S tem pismom so uradno objavljena vsa pridružena društva, klubi, kulturne ter druge organizacije, da pošljejo zastopnike na to konferenco. Število je neomejeno. Ako ne morete več, pošljite enega a če mogoče, pa kolikor jih je pri volji priti in sodelovati na tem važnem zborovanju.

Dobrodošli so nam tudi posamezni člani in članice.

Kar se tiče obeda, bo pripravljen za vse. Za to bodo skrbele naše pridne napredne žene in dekleta v Waukeganu in v North Chicagu.

Popoldne ob treh pa bo v auditoriju Slovenskega narodnega doma filmska predstava. Ta prvi slovenski umetniški film se imenuje "Na svoji zemlji". Opis o njemu ste lahko že čitali v Prosveti in v Proletarcu. Dobil ga je iz starega kraja SANS.

Torej pripravite si nedeljo 29. maja za udeležbo na konferenci Prosvetne matice, potem bomo imeli skupen domačosten obed, popoldne pa bomo prisostvovali predvajanju omenjenega zanimivega filma iz starega kraja. Povabite tudi druge, da pridejo tega dne na konferenco Prosvetne matice, ali pa — če ne bodo utegnili priti vaši znanci in prijatelji dopoldne, pa naj bodo v dvorani ob treh, ko se prične filmska predstava.

Bratsko pozdravljeni!

LOUIS ZORKO,

tajnik krajevne organizacije Prosvetne matice,
2301 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Jugoslavija se otepa napadov z leve in desne kolikor more

V reviji "Nation" razlaga dal oziroma ni hotel priznati "grehov", ki so mu bili očitani in ne kreniti s svoje linije. Dejal je: on je tu, da gradi blagostanje v Jugoslaviji s sodelovanjem drugih "ljudskih demokracij" (držav sovjetskega bloka). Nudil jim je roko, ni pa hotel na spokorniško pot, češ, da nima nikakih grehov, imajo pa jih oni, ki mislijo, da mu bodo ukazovali sebi v korist ter Jugoslaviji v škodo. Ta očitek je bil kajpada namenjen Moskvi.

Zelo so bili v zapadnih deželah prepričani, da je Tito doigral. Rekli so, ker ga nekaj časa po dramatični objavi izjave kominforma ni bilo na izpogled, da je že "likvidiran", da je v zaporu in da v Jugoslaviji "vre".

Werth pravi med vrsticami, in mnogi reporterji v centrah evropskega vretja so enakega

menja, da jih je v Jugoslaviji v drugod v državah sovjetskega bloka precej, ki se ne bi ponisiljali oddati strel v Tita, samo ako jim bi prišel v roke. A že leto dni nastopa na shodih, prisostvuje paradam, govori na konvencijah in pred poslanci različnih jugoslovanskih republik ne da bi se še kaj tragičnega zgodilo. Seveda, njegova straža je budna, kakor je v naši deželi Trumanova in v Moskvi pažljivo, da se Stalinu nič ne zgodi.

Nič se ne zdi, da misli Kominform z borbo proti Titu odnehati, kajti napadi proti njemu se ostre — najprvo v moskovski "Pravdi", ki je glasilo k. s. v Sovj. zvezi, nato v moskovskem radiu in končno se boj proti njemu razlega po teh namihig še iz Prage, Varšave, Sofije, Tirane, Budapešte, Bukarešta in po istem tempu sledi komunistični tisk v Italiji, v Franciji, v Zed. državah in drugje.

Jugoslovanski komunisti pravijo, da se čudijo tej hysteriji in človekam proti njim. Saj so vendar z borbo izkazali, da so zvesti marksizmu in z dejanji, da grade socializem. Ne bodo pa pustili, da bi Jugoslavija kakor drugi državi na ljubo postala "kolonija", industrializacijo in moderniziranje pa sploh zamenarila.

Vendar pa ji taktika Moskve v njenih načrtih škoduje, ker so Sovj. zveza, Čehoslovaška, Poljska in druge dežele sovjetskega bloka svoj dovoz v Jugoslavijo skrajno znižale, oziroma so ga skoro popolnoma ukinile.

To ji ovira njen petletni plan — toda ne toliko, da bi morala gradnje ukiniti, pač pa manjka raznega materiala za vsakdanje potrebščine, ki jih bo Jugoslavija začela šele producirati čim si zgradi v to potrebne tovarne, a doslej jih je dobivala največ iz Češke, iz Sovjetske unije in Poljske, olje iz Romunije itd.

Tita in Jugoslavijo obmetava z očitki moskovski komunistični dnevnik "Pravda" v navodilo, kako naj ji sledi drugi kominformin tisk, komunistični dnevnik "Borba" v Beogradu pa odgovarja na dolgo in široko na "klevete" in kapitalistični svet pa se zabava pri tem.

Več o tem smo v našem listu že pisali — vse s stališča, da naši čitatelji čujejo obe strani zvozna. In pa da je Jugoslavija v primeri z državami kominforma šibka in je čudno, da se vzdržuje ob tolikini premoči njenih nasprotnikov — namreč ob premoči nasprotnikov, ki bi radi Tita ter njegova dva glavna pomočnika, Kardelja in Rankoviča spravili s poti.

V sledečem ponatiskujemo notico iz "Primorskega dnevnika". Izhaja v Trstu in je naklonjen "Titovim komunistom", dočim je uradna italijanska komunistična stranka s slovensko-italijansko Vidalijevo komunistično frakcijo v Trstu s kominformom.

Omenjeni list pravi med drugim, da se je v zadnjem času splošni italijanski tisk pridružil tej "klevetniški propagandi proti Titu" in nadaljuje:

"Najbolj reakcionaren tržaški in italijanski tisk, najbolj reakcionarne obveščevalne agencije in radijske postaje, kakor italijanski listi "Tempo", "Quotidiano", "Momento", "Popolo", "Momento Sera", "Giornale d'Italia", agencija "Astra" in rimski radio ter tržaški listi "Ultimissime", "Messaggero Veneto", "Il Lunedì", "Il Giornale di Trieste", "La Voce libera", so razširili lažne in neumislne novice o napetosti v Jugoslaviji, o sabotažnih dejanjih, neredih in uporih "partizanov", ki so proti Titu", o bitkah na jugoslovanski meji, o atentatih proti maršalu Titu, o vpoklicu pod orožje štirih letnikov, o mobilizaciji zdravnikov v Sloveniji, o manevrih jugoslovanskih čet v Istri, o zastraženju jugoslovanske meje ob Svobodnem tržaškem ozemlju, o operacijah proti oboženiim tolpom, o množičnem odpušcanju iz jugoslovanske vojske "elementov, ki so proti Titu", o razgovoru maršala Tita ali ministra Rankoviča s predstavnikmi zahodnih držav na Brionih itd.

Te lažne vesti so razširili in jih še dalje širijo francoske, angleške in ameriške agencije, kakor "AFP", "United Press", "Router", "Associated Press", in listi "Daily Mail", "Sunday Express", "Le Monde", "Libera-

tion", "France Soir", "Epoque", "Aurore—France Libre", pariška, dunajska in atenska radijska postaja, in razume se tudi glasilo Vidalijeve frakcije Komunistične partije Tržaškega ozemlja "Il Lavatore" ter glasilo Komunistične partije Italije "Unita", glasilo Komunistične partije Francije "Humanite" in "Ce Soir", glasilo stranke madžarskih delavcev "Szabad Nep" in drugi listi.

"Tanjug" je pooblaščen odločno zanikati vse te izmišljotine, ki jih spretno širijo v okviru kampanje laži in klevet, ki so jo sprožili proti Jugoslaviji.

Tako piše "Primorski dnevnik" v izbrpku, a vrh tega je v njemu in v drugih jugoslovanskih listih o tem sporu polno polemik in člankov, shodov in na tržaškem ozemlju tudi razbijanja shodov.

Res škoda, ker je prišlo do tega v tako resnih časih in obe strani dokazujeta, da je vsemu temu druga stran kriva.

In obe strani sta preponosni, da si bi podali roke v spravo. Menda je sprava laglja med Moskvo in kako zapadno silo, in s Titom ter kako zapadno silo, kakor pa sporazum med stranikami, ki skupno trdijo, da grade socializem po svetu.

Ampak taki pojavi niso nič novega v zgodovini. Dogajali so se, prešli so in delo za socializem se je nadaljevalo.

Veliki lov

(Konec)

Na strel pripravljeni so stali nekateri moji askari z menoj vred. Pazno smo opazovali vodo, da bi v silil streljali. Reči moram, da sem le redkokdaj doživel tako razburljivo minuto, kakor to pot. Napetost se je stopnjevala v enaki meri, v kakršni se je plavalec bližal drugemu bregu. Najbolj pa je bilo napeto, ko je izginil za majhnim otokom ločja. Ni me sram priznati, da sem bil dočela poč visom težkih sekund, ki so zdaj minevale in se je v njih odigravala usoda preprostega zamorca, ki se je tako brez strahu, v zaupanju na učinek svoje drobne piščalke, vrgel v največjo nevarnost. Ze se je zdelo, da je izgubljen, ko je iznenada močno odobravajoče vzklikanje mojih nosačev presekalo morečob pričakanje poslednjih trenutkov in ga spremilo v splošno olajšanje, veselje in priznanje.

Takoj nato smo videli gibkega zamorca za nekaj sekund na drugem bregu, kako je smeje se zbežal v smeri proti nezaupljivim ribičem na onem bregu, ki so glasno mrmrali. Dve uri nato smo sedeli ob prasketajočem ognju sredi taborišča, ki smo si ga naglo uredili v vasi na onem bregu. Najstarejši domačini so nas prijazno pozdravljali, da od zapada pač lahko pride kdorsibodi in trdi, da je ta in ta! Toda za norca se ne dajo vsakomur pretentati!

Ob neki drugi priložnosti je preplaval — čeprav sem mu to prepovedal — neki vodnik mojih nosačev, kateremu sem bil davno prej podaril star plašč, dvakrat reko Malagarasi, da mi je prinesel severnega marabuja. Izvršil je to, čeprav smo že ves dan na tistem mestu opazali glave nekaterih krokodilov, ki pa so vselej spet izginili, čim se je kdo približal reki.

Pri slapovih v Gomajski dolini sem nekoč ustrelil z visoke skale povodnjega konja v možgane. Mogočni trup se je brez odpora zasukal na vodni gladini in ga je reka takoj potegnila s seboj. Zdal pa zdaj sem lahko opazoval kratke noge in modrikasto rožnati trup. Komaj je bila žival kakih 10 m daleč od kraja svoje smrti, že je šinil tam z brega močan krokodil, katerega prej nisem bil opazil. Pognal se je v vodo pa naravnost proti povodnemu konju. Dvakrat ga je obkrožil, potem ga je z močnim sunkom hotel popasti za bedro, a je spet popustil. Potem je plaval v majhnem krogu nekoli-koli stran in je enako trdovratno ponovil svoj napad. Kak je bil takrat uspeh, nisem mogel več videti, ker je reka zavila za skupino skalovja in nisem mogel več slediti tej razburljivi igri. Navpične stene so mi onemogočile zasledovanje. Popoldne smo našli ustreljenega konja sredi reke med skalovjem, obdajali so ga krokodili, ki so že pričeli svojo pojedino pod vodo.

Naključje je nanese, da mi je nekoč pripovedoval, kako je opazoval slona, ki je ubil kroko-

dila.

Sušna doba se je bližala kraju in struga reke Uniamvezi je imela v svojem južnem delu le še nekaj blatnih mlak. Lepega dne najdem gnijoče ostanke krokodila, dolgega 3 in pol metra. Ker je bilo ozračje mirno, je zaradi razkroja strahotno smrdelo. Zver je bila pokončana pred kakim tednom, je ležala blizu take blatne luže, v sicer izsušeni rečni strugi. Tla vse naokoli so bila shojepa od slonov. Ko sem povpraševal svoje vodnike, ki so tod stalno križarili kot lovci, kako je pač bil ta krokodil pokončan, saj ga tu vendar nihče ni lovil in se mi je zatorej najdba zdelo posebno čudna, mi je eden izmed njih odgovoril, da mi neki pomožni nosač v karavani, ki sem ga bil najel namestu nekega obolelega moža le za nekaj časa, lahko to zadevo pojasni. "On to ve, on je bil poleg," mi je zagotavljal moj vodnik. Takoj sem dal moža poklicati in sem ga napeto poslušal. Njegove navedebe, ki sem si jih sproti zapisoval, naj svobodno prevedem:

"Bil sem" — tako je začel kazati z roko naokoli — "pred osmimi dnevi tukaj na lovu. Skril sem se v goščavi blizu te luže, da bi ustrelil slona. Proti večeru pride slonica z mladičmi, ki je bil še negoden. Bil je morda tako velik kakor krepko tele. Slonič je capljaj urno k vodi in se hotel povajlati, ko je takoj šinil krokodil nađenj in ga hotel potegniti v lužo, globoko, človeku do pasu. Toda že je mladičeva mati hudo jezna planila na pomoč, zajela krokodila, ki se je branil in otepal z repom, z rilcem okoli života, ga dvignila visoko v zrak in ga treščila s tolikšno silo, da je na mestu obležal. Nato je v svoji silni jezi steptala krokodila. Bila je strahno huda, mene pa je bilo grozno strah!"

Način kakor mi je mož na kraju dogodka pripovedoval svoj doživljaj, ni dopuščal dvoma, da je vse bilo res tako. Sicer pa si prirodniki človek v teh krajih za-

enkrat sam še ne izmišlja takih zgodbic.

Ustava za četrti rajh odobrena od treh zapadnih sil

(Konec s 1. strani)

vo Nemčijo ustrojeno po svojem merilu.

Ustavodajna skupščina je šela 65 delegatov. Glavni skupini v nji sta bili takozvana "kriščansko-demokratska" (skrajno reakcionarna) ter social-demokratska. Komunisti so imeli v nji samo dva zastopnika. Glasovala sta proti ustavi. Sprejeta je bila s 53 proti 12 glasovi.

Proti so bili tudi konservativni delegati iz Bavarske poleg dveh komunistov. Prvi so argumentirali, da dopušča nova ustava posameznim državam novega rajha premalo pravic, dva komunisti pa sta protestirala proti nji z zahtevo, da mora biti Nemčija ena, torej z vključeno vzhodno cono, ki je pod sovjetsko okupacijo.

Sovjetska vlada zahteva isto, toda ker se vedno razlik v ekonomskem in političnem sistemu zapadne sile in Moskva ne morejo pobotati, so se Amerika, Anglija in Francija zedinile postaviti svoj del Nemčije na noge po svojem koptu.

Ta Nemčija je sedaj obnovljena in volitve bodo enkrat v juniju ali pa v juliju. Dotlej pa bo imel novi četrti rajh provizorično vlado.

Steje kakih 46 milijonov prebivalcev. Industrialno je to sedaj najmočnejša edinica v Evropi in po številu ljudi je jačja kot pa sta Francija ali Italija.

Franciji "zadovoljeno" Nemčija je obnovitvi nemške sile zelo nasprotovala, iz strahu, da bo od nje v tretjič tepena. Ameriška vlada ji je prišla na "pomoč" proti temu strahu z atlantskim paktom in prej že pa z Marshallovim planom.

Vendar pa gre vsa sedanja ameriška vnanja politika za tem, da se Nemčijo obnovi ne

samo v industrialno temveč tudi v bojno silo — v protitež takozvani sovjetski agresivnosti. Vladi v Parizu pa Washington zagotavlja, da bo morala biti zapadna Nemčija del atlantskega pakta, torej organizirana proti Sovjetski zvezi.

Konferenca, ki bo brzkone brez hasna

Izgleda, da bo konferenca štirih sil, ki kontrolirajo Nemčijo, v danih okoliščinah brez hasna. Sovjetska diplomacija ni s svojo blokado v Berlinu dosegla ničesar drugega kot to, da se bo vršila spet še ena konferenca štirih sil, a med temi je načrt zapadne trojice že dokončan in bo izpeljan. Vsi Nemci so sicer za ruski predlog, ki govori za ustanovitev vlade za vso Nemčijo, toda zapadne sile so zase prepričane, da je ogromna večina Nemcev proti Rusom. V Washingtonu pravijo, da so v "mrzli" vojni Rusijo že premagali, a brzkone se bo to trenje nadaljevalo, kajti prave volje za spravo ni še sedaj na nobeni strani.

SLOVENE RECORDS

- 10-inch records 78c COD, plus postage
  - C-1201 Be happy, polka
  - Bye-bye-baby, polka
  - C-1214 My honey is wandering in Tyrol; St. Clair polka
  - C-1220 Too fat polka; Jolly polka
  - F. Yankovic and his orch
  - C-1192 Alpine waltz
  - Lamplighter's polka
  - C-1211 Village tavern polka
  - Lumberjack — polka
  - C-1215 Marianna polka
  - Hit and miss polka
  - F. Zajo and his Polkaorch
  - T-103 Silk Umbrella polka
  - Linden Tree — waltz
  - T-106 Tivoli Park Polka
  - Village Square Polka
  - Red Wine — Polka
  - Edelweiss waltz
  - Ernest Benedict Quartet
  - E-374 Na Marjano, Polka
  - Clarica, (Clara) Polka
  - Cleveland Valak
  - Mala Nocek, Polka
  - J. Perush and his Tav. Band
- Write for free list of all new SLOVENE records, the largest selection in US, by the best Slovene artists, to:
- PALANDECH'S**
536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

Avoid "BOTTLENECK WIRING" in your home of the future

Kadar si gradite ali pa preurejate dom, pomnite, jutrajšnji svet bo električni svet. Premalo stikov in nezadostno električno žično omrežje povzroča zapreke. Ognite se jih z zadostnimi vtiki in žicami. Napravite si načrte za bodočnost sedaj.

Elektrika prispeva vašemu domu več udobnosti za vas kot kakršnakoli druga naprava. Zadostno žično omrežje vam omogoči stike za razne aparate kjer in kadarkoli si jih želite. Torej ne prezrite tega pravila. Razlika med zadostno in "povprečno" električno napeljavo je majhna. Stane nekaj več a je vam naplačano v mnogih udobnostih. V bodočnosti se vam bo previdnost z zadostnimi električnimi napeljavami dobro izplačala. Veseli boste, ker ste bili uvidevni pri instaliranju električnih stikov.

*BOTTLENECK WIRING means:
Not enough outlets
Too few circuits
Wire too small
Not enough switches

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

"DELAVEC" št. 8 SNPJ
praznuje slavnost 45-letnice obstanka

V NEDELJO 15. MAJA
v Hrvatskem domu, 9618 Commercial Ave.,
CHICAGO, ILL.

Pričetek sporeda ob 3. pop.
Glasbeni, govorniški ter varijetni spored.

Igral bo FRANK YANKOVIĆ ter njegov orkester iz Clevelanda
in FRANKIE KOVACIC ter njegov orkester iz So. Chicago.

TOREJ DVE GODBI!

Vstop. \$1.25, vstevši davék. Na svidenje 15. majal

Just Things

By Clarence Zaitz

It's affairs like the rip-roaring time at Lodge 86's 35th anniversary on the northside last weekend, that will make me lonesome for Chicago, after I leave next week. All that I'll have to do to feel real sad will be to think back to all the good times I've had at these numerous SNPJ affairs.

Lodge Delavec, No. 8, in South Chicago is getting all prepared to welcome the big crowd that is going to turn out to help celebrate their 45th anniversary, and particularly to listen and dance to Frank Yankovic's music. Yankovic, who is ever-popular among the Slovenes in Chicago, will no doubt have the Croatian hall in South Chicago literally vibrating as he pounds out the inspiring polkas and waltzes for which he is famous.

It was rather disappointing to have to cancel the Social Club's big "reopening" dance at the Center on May 14th, but the remodeling is not yet completed, so the affair can not be held. The committee, however, is still definitely planning on staging a big celebration for the completion of the remodeling, so keep watching for news of the affair.

I guess the squirrels around here will feel a bit lonely when I leave, and they most surely won't get anymore publicity in PROLETAREC or PROSVETA, I'm sure. But I will have more interesting things to write about from the west coast, so keep tuned to this column and watch for future writings, that will originate from strange, far-off places. Maybe I'll meet YOU someplace along the line, huh?

PLANE LOBBYISTS

It is announced that Admiral DeWitt C. Ramsey, one of the navy's topmost officers, is retiring to become president of the Aircraft Industries Association of America. In that post, Ramsey will replace General Oliver P. Echols, who left the air force job in 1947 to head the association.

To speak bluntly, this is the lobbying and propaganda organization of the airplane manufacturers, who have a very big stake in Uncle Sam's defense program and Federal subsidies for air lines and plane makers.

When Echols first "registered" with Congress as a lobbyist, he reported that the airplane industrialists were paying him \$25,000 a year. His more recent reports do not show his salary, but state that his job concerns "legislation to establish a national air policy."

HUNDRED PERCENTER

In Mandan, N. D., the court dropped a charge of impersonating a Federal officer when the defendant explained that to him, FBI after his name meant full-blooded Indian.

QUOTE

"Housing can do for the country in the next 10 years what automobile and electrical appliances did for our prosperity in the 20's."—Gov. Chester Bowles.

Stung

The salesman talked eloquently about the vacuum cleaner, but the housewife wasn't impressed. She suggested that he talk less and show her what the machine could do.

Beaming broadly, the man lifted up the cleaner, thrust his arm into the chimney of the open fireplace and brought out a handful of soot which he scattered over the carpet.

He then shovelled some ashes from the grate and sprinkled them on the rug.

"Now," he said, smiling triumphantly, "I'll show you what this vacuum cleaner can do. You'll be surprised, madam. Where's the electric switch?"

"Switch?" echoed the surprised woman. "We use gas!"

WHO'S NAIVE

By K. M. Landis II

We must build up Germany as a barrier against Russia, says Gen. Clay.

In a message to the Associated Press meeting in New York, Clay said "the time for punitive measures has ended," and that "good will and a helping hand are needed."

He described as "naive" those German politicians who still see Germany playing a compromise role between East and West.

German leadership, he said, must grasp the opportunity it now has under a Western German government to join the Marshall Plan nations.

Clay expects that all Germany eventually will come into the "association of the free nations of Western Europe."

Such an association "with Germany integrated therein will not only end the threat of Communist expansion but will make it difficult for the Communist front to keep intact. It is the only sure way to peace," concluded the general.

So we are back to the brilliant strategy of 20 years ago when many Western European statesmen saw in a revived Germany the best bulwark against Communism.

This was the program on which Hitler came to power in 1933, and was the theory on which he was allowed to rearm.

Not only did Stanley Baldwin and Neville Chamberlain wink at the violations of the Versailles Treaty, but they even threw Hitler chunks of territory in the hope that his attention would be directed toward Russia.

In spite of all these favors, things got out of hand. At the last minute, Germany made an agreement with Russia that enabled her to turn on the West.

For Germany's duplicity Russia was bitterly criticized, and is still not forgiven, although Germany is welcomed back to the company of free nations.

Of course Clay expects us to avoid the mistakes of Britain and France, and keep a tight grip on Germany's war potential in the Ruhr. No gas chambers will be allowed.

But can we build up Germany as a barrier against Russia without helping her rearm? Can we be sure of controlling a rearmed Germany?

It seems pretty certain that if we try to play Germany against Russia, Russia will again resort to desperate expedients to play Germany against us.

If Gen. Clay thinks that German leaders will not make the most of the chance to play the West against the East, then he is the one who is being naive.

And if he thinks playing with such fire is the only sure way to peace, he ought to get a job as a sword-swallower in the circus.

Impossible is a word only to be found in the dictionary of fools.

—Napoleon.

Democracy in Indonesia

With Marshall Plan money, the Netherlands has been waging a million dollar a day war in Indonesia to restore its cruel and bloody imperialism over the natives there. Its soldiers on May Day looted the republican capital, liberating watches, fountain pens and everything they could lay their hands on. A favorite trophy was the sarong. Thus we maintain civilization, democracy and "the white man's burden." Ever hear of a boomerang?

MONKEY BUSINESS

We are intrigued by an amusing cartoon in the current issue of "The CIO News." The picture shows a crew of monkeys busily erecting a dwelling house, while one man, evidently an employer is saying: "I swore I'd beat those union wage scales."

After a smile or two the thought came to us: "Why not? Wouldn't it be a great improvement if man could train apes to do the hard and dirty work of the world?"

We fear that this suggestion of ours will not be evidently an employer, saying: "I swore I'd beat those union wage scales." We are intrigued by an amusing cartoon in the current issue of "The CIO News." The picture shows a crew of monkeys busily erecting a dwelling house, while one man, evidently an employer is saying: "I swore I'd beat those union wage scales."

Who can doubt that workers would be pleased with such an arrangement? Well, we can. We doubt it because the workers of America and of the world have consistently refused to own the machinery which enables employers to make monkeys of workers.

The fact is that machines that are owned by private individuals or corporations are the competitors of human beings. They produce faster and cheaper than humans possibly could do even under slave-driving conditions. And despite the fact that the product of machines is owned by the machine's owner, even CIO workers vote against making machinery the property of all the people.

Monkeys or machines—what's the difference? Since ownership of either implies and carries with it the ownership of the product why let a few people do the owning?

Perhaps the cartoonist didn't mean to teach a lesson in socialism. But that is exactly what he did.

—Reading Labor Advocate

—Reading Labor Advocate

BREAKING POINT

In New York City, Morton Krouse filed suit for return of 46 pennies he had dropped in subway vending machines since September 28 without receiving a single peanut.

"The next war will be fought with atom bombs," says a prof, "and the one after that with bows and arrows."

THE MARCH OF LABOR

Memories . . .

Clarence Zaitz

It won't be too many days from now when I'll be sitting at this desk and typewriter for the last time in the official capacity as the Business manager of PROLETAREC.

When I first came here seven months ago, I was "green," in that I knew very little Slovene. Oh, the folks, back home had always talked it, but I never quite got around to it. I could understand quite a bit of it, but was afraid to start speaking, myself, and to learn to read the stuff, had never entered my mind.

Those first days here on my new job were to me, as this country must have been to our forefathers when they first came to this country. I'd open the daily mail, and would find maybe a dollar or five dollar bill or maybe a check or a money order and a hastily written in Slovenian. (Most of the business correspondence here is in Slovene.)

I'd have to find out somehow, just what the money was for, so I laboriously studied the letter, trying to pronounce the words. If at first it didn't sound like any Slovenian I had ever heard, then I would try using a different pronunciation, and many times I could figure it out. But then too, many times I'd have to pester the editor, to make something in a letter a little clearer to me.

In corresponding with our representatives, I couldn't even begin to think of using Slovene, so I had to write in English. I tried to give it a little "Slovene touch," though, by starting off with "Cenjeni," and ending up with "S pozdravom."

Some of boners I pulled in translating the Slovene letters would make very humorous reading to Slovenes. Among the most recent of these "boners" was my using "gospodarski odesk," in referring to the "gospodinski odesk" of the Slovene Home in Waukegan. I had not known, till that time, that one was referring to men, the other to women.

In leaving this office, I will to my successor a half bag of nuts, behind the corner desk, with which to keep the squirrels around the center happy.

One of my "favorite" office machines is the old and battered mimeograph machine in the back room. With this machine I have printed circulars and letters which have netted quite a bit of revenue for PROLETAREC. The history of this little machine could run into a book, it seems. It has been here for many, many years—even longer than I have been on this earth—and has printed thousands, and thousands—no, I'll say millions and millions—of pamphlets, letters, and circulars. It's usefulness will never cease, I guess, until some day it falls apart, and is hauled off by the junk man.

Yes, I feel that through my association with this great paper, I have certainly improved my Slovenian, and learned a great deal more about the Slovene people than I would have, had I never ventured from my home on the banks of the Rogue River, in Southern Oregon.

FRANCO'S FRIENDS TRYING TO FORCE HIM INTO U. N.

Once again the friends of Franco Spain are trying to force through the United Nations a resolution admitting Spain to the specialized agencies and restoring ambassadors to Madrid. The inspiration for the current move, which is ostensibly sponsored by Brazil, came from the United States delegation, despite the fact that on five separate occasions since 1945 President Truman has reaffirmed this country's condemnation of the Franco regime and the decision that Spain may not be admitted to the U.N. so long as Franco remains in power. In the three years since the passage of the resolution banning Spain from the specialized agencies and withdrawing ambassadors, the situation in Spain has not changed, except for the worse. The Caudillo must still be characterized as a fascist who owes his position of power to the aid he received from

Hitler and Mussolini. In the circumstances it is astounding that any defense can be offered for United States support of the proposed action. Peace cannot be built on a rotten alliance with the last remnant of Nazism still in power. Vigorous opposition by American liberals who believe that concern for a democratic Spain is not the exclusive prerogative of the Communists or the Soviet bloc can result in a new anti-Franco directive by President Truman. The Nation Associates is at this moment telegraphing appeals to liberal Americans to register their protests at the White House, and we urge our readers to write, wire, or phone their congressmen and the President. The debate at the U.N. will probably be in progress when this issue appears; so act at once.—Nation.

Radio Men Fear Socialism

The right to editorialize "to the end that radio's voice shall become an increasing factor in community thinking and action" was demanded by Nat'l Association of Broadcasters in a resolution passed at its convention recently.

Because there are a limited number of broadcasting channels the Federal Communications Commission has ruled that broadcasters must operate their stations in the public interest. The radio men, however, want to be free to toot their horns for whatever private interests they wish.

The 1500 delegates to the NAB conclave also voted to ask the FCC not to license any federally owned or operated radio station to operate commercially. The radio men were in a stew about a little 10,000 watt government-owned station in Puerto Rico which the FCC granted a license. NAB wants the license revoked, declaring that such things "could lead to socialism."

However, whenever Socialism is attacked on the air, and the Socialist Party requests equal time to answer such attacks, the National Association of Broadcasters has continually failed to insist on the grant of equal time to both points of view for discussion of controversial issues, a right it is theoretically pledged to protect.

"How awful, taking food from the cats!"

AD IN L. A. PAPER

"Young man gets paid on Monday, and is broke on Wednesday, would like to exchange small loans with man who gets paid on Wednesday and is broke by Monday."

PAY AS U SEE

A Chicago firm sells a meter to put on television sets. Collects quarters from spectators who like to contribute to price of your set.

ARMY LOYALTY AND NATIONAL LOYALTY

A story which reveals how group interest takes precedence over public interest hit the public press this week. In this case the Army "Brass Hats" are the "villians." However, similar offenses could be laid at the doors of many civilian administrations and bureaus.

In the present instance it appears that back in June, 1947, the Army had an unspent appropriation of \$1,000,800. As the fiscal year ends in June there was a "danger" that all that money would have to be returned to the United States Treasury. So, in order to avoid that "calamity" orders went out to spend and order and contract regardless of need. The main thing was to see to it that the money appeared to be needed.

As we have said, mostly all public bodies act like that. School Board Committees, City Councils, State and Federal Bureaus—all seem to operate upon the principle that the more they spend the greater is their importance.

There is another reason why no public body likes to return cash to the general fund. They fear—and their fears are justified by experience—that unless they can spend a lot of money in one year they will be expected to operate just as cheaply in succeeding years. So they boost their spending in 1947 to get an adequate appropriation in 1948.

Here is an example of what happens when interests are divided. It is human that individuals will give their loyalties to those activities that are closest to themselves.

But that doesn't make it any more honest to spend money needlessly.

The whole thing is one of the results of capitalism and fits with the spirit of individualism that is lauded as a virtue even when the interests of the individual conflict with those of the nation.

Perhaps the "Brass Hats" concerned thought they were very loyal when they hastened the spending of the people's money. But it was Army loyalty, not national loyalty.—Reading LABOR-ADVOCATE.

CUTTING COST

We know a man who makes a haircut last six weeks. After the third week he carries an old violin case.

TENDERFOOT

Rodeo rider Reginald Cakebreak tried his little niece's rocking-horse, fell and broke his collarbone.

Democracy will itself make a new blessed world of us, bye and bye.—Carlyle.

Unnecessary They were entertaining the preacher at lunch, and the guest remarked to the small boy of the house, "Don't you ever say prayers before your meals, my child?" "Oh, no," said the child. "Dad says our cook's pretty reliable."

Polite Hint

When the lecturer returned to England after a tour of the United States, a friend asked him what the Americans thought of him.

"Well, some members of the press told me that my clothes didn't fit so well and that I was conceited."

"Tak, tak," comforted the friend. "I'm sure they were mistaken about your clothes."

Prasvetna Matica Conference at Waukegan, May 29; "Na Svoji Zemlji" Film to be Shown in Afternoon

Lodges and organizations in Wisconsin and Illinois, which belong to Prosvetna Matica, are sending delegates to the regular Educational Bureau conference, to be held at the Slovene National Home in Waukegan, Sunday, May 29.

The meeting, which begins at 10 a.m., (DST) will be followed by a dinner, and later in the afternoon, by a film, "Na svoji zemlji."

"Na svoji zemlji," which was well received by Slovenes here in Chicago, when it was shown on April 24, is scheduled to begin at 3 in the afternoon.

It is requested that each member lodge send as many delegates as possible, there is no limit.

REFLECTIONS

Raymond S. Hofses

There is no need for a Socialist to flinch where, as happens occasionally, some "practical" person with a job condescends to assert that Socialist is a dead issue. On the contrary, that is the time to get on the offensive. And if the fellow who started to read Socialism's obituary has any vested interests in "good old capitalism" it will be easy to have him cringing in no time at all.

What makes it such a simple matter to send cold chills down the spines (if any) of Socialism's gravediggers is the fact that in all the world,—of which, unfortunately perhaps, the United States is a part—there is nothing so close to death as American free enterprise.

Tell a pro-capitalist that and he'll immediately start to worry.

Perhaps your friend has been "sold" on the necessity of giving billions of dollars worth of wealth "for free" to the people of other nations. Perhaps he has been convinced that American security can be maintained only by a \$16-billion budget for militarism and by spending as many billions as may be necessary to guarantee satisfactory incomes to American farmers. Perhaps he approves government-financed home-building and national health laws and Taft-Hartley Acts.

But whether he is reconciled to or resentful about the course that this nation of ours is taking, if he knows anything at all it is that these United States are millions of miles away from the free enterprise capitalism that he knew about at the turn of the century. Tell him that; tell him that capitalism is gargling out its death rattle right now in the good old U.S.A., and that nowhere else in the world is there even a whisper of free enterprise—and then watch him shrink.

Even the most flamboyant disciple of private profit knows what is going on and fears it.

Especially the cockroach clan know the government is moving in and taking over. They look at Britain where only a score or so of the very richest individuals still are able to keep as much as \$24,000 a year. And they wonder fearfully where they will be when the national tax collector really comes for the cash to pay for feeding and rearming Europe, building a world-beating military machine for the U.S.A., satisfying farmers, pensioning veterans and taking care of the millions of people who have been competed out of industry by "progress."

No, it may not be Socialism that is taking form here and elsewhere; not the democratic kind of cooperative collectivism that Socialists have been offering ever since the days of Debs. But what lies ahead isn't free capitalism either. Nor is it anything in which the human barnacles who have attached themselves to the dying order will be needed or tolerated.

Those impudent boys and girls who speak patronizingly to Socialists understand that. And, gosh, how they fear the future!